UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Kateřina Breslerová

Partnerská dominance a genderová nonkonformita u homosexuálních mužů

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Klára Bártová

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Souhlasím se zapůjčováním práce a jejím zveřejňováním. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27.6.2014

……

Kateřina Breslerová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala několika důležitým lidem:

- Mé díky patří především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Kláře Bártové za trpělivost a neocenitelné rady.
- Mé kolegyni Kláře Zelenkové, za nikdy nekončící podporu a neustálý přísun elánu a dobré nálady.
- Mému milovanému bratrovi a jeho matematické hlavě za pomoc s přeškálováním.
- Celé mé rodině za podporu.
- Všem participantům, kteří se výzkumu zúčastnili.
- Na vznik této publikace byla FHS UK poskytnuta Institucionální podpora na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (MŠMT–2014).
- Tato publikace byla podpořena Grantovou agenturou University Karlovy (GAUK 1164213)

Abstrakt

Hlavním cílem předkládané práce je popsat vztah mezi partnerskou dominancí, dětskou genderovou nonkonformitou a sexuálními rolemi u homosexuálních mužů. Výsledky předchozích studií naznačují, že při vytváření dominanční hierarchie v partnerských vztazích hraje důležitou roli několik faktorů. V případě heterosexuálních párů je jedním z těchto faktorů pohlaví jedince, kdy muži mívají obecně mocenskou převahu nad ženami. V případě homosexuálních párů by podobnou roli jako biologické pohlaví mohlo hrát pohlaví sociální, tedy jedincova genderová identita (femininita či maskulinita jedince). Podobně je tomu i v případě sexuálních rolí. To, jakou pozici bude jedinec v sexu zastávat (aktivní, pasivní, universální), může být ovlivněno mimo jiné mírou dominance daného jedince a jeho sexuálního partnera či již zmiňovanou genderovou rolí (femininita/maskulinita) Výzkumu se zúčastnilo celkem 88 homosexuálně orientovaných mužů (průměrný věk 30,1 let, SD = 7,0), kteří v době účasti na výzkumu měli partnerský vztah, jež považovali za dlouhodobý a perspektivní do budoucna. Všichni účastnici vyplnili sadu anonymních dotazníků (dotazník sexuálních rolí, škálu moci v sexuálních vztazích (SRPS), dotazník dětské genderové nonkonformity (CGN)). Dotazníky byly vyhodnoceny samostatně. Jednotlivé proměnné byly porovnávány pomocí parciální korelační analýzy, kontrolní proměnnou byla respondenty udávaná délka vztahu. Výsledky ukázaly, že vyšší genderová atypičnost (u mužů femininita) koreluje s nižší partnerskou dominancí a dále s pasivní sexuální rolí, ale pouze na úrovni preference. Mezi partnerskou dominací a aktuálně zastávanou sexuální rolí nebyla zjištěna žádná signifikantní korelace. Stejně tak nebyla nalezena signifikantní korelace mezi respondentovou sexuální rolí (preferovanou i aktuální) a dětskou generovou nonkonformitou.

Klíčová slova: homosexualita; partnerská dominance; dětská genderová nonkonformita; sexuální role

Obsah

Abstrakt **4**

Obsah **5**

Úvod **7**

I. TEORETICKÁ ČÁST **8**

1. Dominance **8**

1.1 Vymezení pojmu „dominance“ *8*
1.1.1 Dominance jako osobnostní rys 8
1.1.2 Dominance pod vlivem situace a vztahu s interakčním partnerem 9
1.1.3 Partnerská dominance a moc 11

1.2 Dominance a moc u homosexuálních mužů a žen *14*

2. Sexuální role **17**

3. Genderová nonkonformita **20**

3.1 Trvalá genderová identita (CGI) *21*

3.2 Dětská genderová nonkonformita (CGN) *21*

II. EMIPIRICKÁ ČÁST **23**

4. Cíl práce a výzkumné hypotézy **23**

5. Soubor osob **24**

6. Sběr dat **26**

6.1 Procedura sběru dat *26*

6.2 Použité dotazníky *27*
6.2.1 Dotazník socio-demografických údajů 27
6.2.2 Dotazník sexuálních rolí 28
6.2.3 Škála moci v sexuálních vztazích (SRPS) 29
6.2.4 Dotazník dětské genderové nonkonformity (CGN) 30

7. Analýza dat a výsledky **32**

7.1. Deskriptivní analýza dotazníkových dat *32*
7.1.1 Demografické údaje 32

7.2 Statistická analýza dotazníkových dat *38*
7.2.1 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou generovou nonkonformitou a sociodemografickými údaji 38
7.2.2 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou genderovou nonkonformitou a sexuálními rolemi 38
7.2.3 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a dětskou genderovou nonkonformitou 39
7.2.4 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a sexuálními rolemi 40
7.2.5 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a sociodemografickými údaji 41

7.3. Shrnutí výsledků parciální korelační analýzy: *43*

8. Diskuze **44**

8.1 Vztah partnerské dominance a preferované a aktuální sexuální role *44*

8.2 Vztah partnerské dominance a dětské genderové nonkonformity *45*
8.3 Vztah dětské genderové nonkonformity a sexuálních rolí *45*
8.4 Vztah mezi partnerskou dominancí, věkem a vzděláním *46*
8.5 Limity práce a návrhy pro další zkoumání *46*

Závěr **49**

Literatura **50**

Seznam příloh **53**

Příloha č. 1a: Náborový leták (studie č. 1) *53*
Příloha č. 1b: Náborový leták (studie č. 2) *54*
Příloha č. 2a: Náborový e-mail (Studie č. 1) *55*
Příloha č. 2b: Náborový e-mail (Studie č. 2) *56*
Příloha č. 3a: Informovaný souhlas (studie č. 1) *58*
Příloha č. 3b: Informovaný souhlas (studie č. 2) *59*
Příloha č. 4: Formulář o převzetí odměny *61*
Příloha č. 5: Soubor dotazníků *62*
Socio-demografický dotazník 62
Dotazník sexuálních rolí 63
Škála moci v partnerských vztazích (SRPS) 64
Dotazník dětské genderové nonkonformity (CGN) 66
Závěr dotazníku 68

Úvod

Partnerské vztahy jsou v současnosti aktuálním a hojně zkoumaným tématem. O vztazích homosexuálních jedinců toho však zatím bylo napsáno jen velmi málo a většina existujících studií je dnes již poměrně zastaralá. Ve své práci se zabývám partnerskou dominancí ve vztazích homosexuálních mužů. Jejím cílem je odhalit, zda existuje spojitost mezi dominancí na partnerské úrovni a dětskou genderovou nonkonformitou. Jinými slovy, zda má pohlavní typičnost či atypičnost jedince v dětství vliv na to, jak dominantní je jedinec později v partnerském vztahu, tedy zda má hlavní slovo v rozhodování ve vztahu a zda má ve vztahu kontrolu. Dále mě bude zajímat, jestli spolu souvisí partnerská dominance a sexuální role. Jedinec může při sexu zastávat jednu ze tří sexuálních rolí: první z nich je aktivní („top“) pozice, kdy jedinec penetruje partnera, druhá možná pozice je pasivní („bottom“), tedy taková, kdy je jedinec penetrován sexuálním partnerem a třetí možností je pozice univerzální („switch“), což znamená, že jedinec střídá mezi aktivní a pasivní rolí (Sanderson, 1994). Pokusím se tedy zjistit, zda má míra dominance jedince vliv na to, jakou z těchto rolí v sexu zastává.

Svou pozornost zaměřuji na homosexuální muže také z toho důvodu, že v jejich případě nehraje při vymezování mocenské hierarchie roli pohlaví, což se ukázalo v případě heterosexuálních párů stěžejním (Sprecher a Felmlee,1997). V rámci tohoto vymezení by naopak mohly hrát mnohem větší roli jiné aspekty, jako jsou například genderové role. Jinak řečeno, v případě homosexuálně orientovaných osob by mohlo hrát větší roli sociální pohlaví (gender), tedy jedincova pohlavní identita, nežli pohlaví biologické. Co je však pro muže a ženy genderově typické (v mužském případě maskulinní, v ženském případě femininní) je mimo jiné závislé na kultuře a může se výrazně mezikulturně lišit (Maccoby, 2002, Rieger a kol., 2008).

V teoretické části této práce se pokusím vysvětlit všechny základní pojmy a definice, se kterými budu dále pracovat. Pozornost je věnována zejména pojmu dominance, jehož definice byla v předchozích studiích poměrně problematická a nejasná (Dunbar a Burgoon, 2000, 2005).

V praktické části se pak pokusím najít vztah mezi partnerskou dominancí a dětskou genderovou nonkonformitou, vztah mezi partnerskou dominancí a sexuálními rolemi, a dále spojitost mezi sexuálními rolemi a dětskou genderovou nonkonformitou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Dominance

1.1 Vymezení pojmu „dominance“

Nalézt v literatuře jednotnou definici dominance není jednoduché. Budeme-li hledat význam slova dominance v některém z naučných slovníků, najdeme definici jako převládání, převaha, schopnost prosazovat vlastní vůli, nepoddajnost, nadřazenost (Akademický slovník cizích slov, 2000).

Někteří autoři zastávají názor, že je dominance stálý osobnostní rys, který nás provází od narození po celý život (Cattel, 1970). V jiných studiích se můžeme setkat s pojetím dominance jako proměnlivého faktoru, který je závislý na situaci a vztahu s interakčním partnerem (Dunbar a Burgoon, 2000). Autoři také často chybně zaměňují pojem dominance s pojmy jako moc či status (Dunbar a Burgoon, 2005).

S pojmem dominance se můžeme často setkat v etologických studiích, které ji pojímají jako postavení jedince ve skupině (Chase, 2002). Jinými slovy jde o utváření jakési hierarchie, založené na dominanci. Tato hierarchie pak vychází ze soutěžení o zdroje. Ve zvířecí říši jsou v souvislosti s dominancí často citovaným příkladem tzv. *klovací řády*. Etologové tímto termínem označují takové uspořádání, které je založené na konfliktech (např. u slepic), kdy při střetu vzniká jeden vítěz a jeden poražený. Účastníci si tento zápas pamatují, vědí, kdo má komu ustoupit a znovu by tedy do stejného souboje nešli. Tímto způsobem vzniká dominanční hierarchie, kde pták dominuje jedincům, kteří jsou v žebříčku pod ním (Schjelderup-Ebbe, 1975, Sokol, 2007).

1.1.1 Dominance jako osobnostní rys

Někteří autoři zastávají názor, že je dominance stálý osobnostní rys[1], který je po celou dobu života neměnný. Jedním z nich je i britský psycholog Cattel, který za pomoci faktorové analýzy zjistil, že se osobnost skládá z šestnácti faktorů osobnosti, které nazval „pramenné rysy“. Domníval se, že jedinečným činí člověka míra zastoupení těchto rysů. Aby mohl tuto konfiguraci měřit, navrhl šestnácti faktorový osobnostní dotazník (16 PF). Jedná se o škálu se 187 položkami, hodnotící 16 jednotlivých skórů, pro každý faktor zvlášť. Jedním z těchto pramenných rysů je i dominance. Dominantní jedinci jsou podle jeho definice energičtí,

1 Osobnostní rysy jsou základní prvky, které umožňují popsat osobnost. Tedy vlastnosti vyvozené z pozorovatelného chování příznačného pro danou osobu (Cattel, 1970).

asertivní a soutěživí. Málo dominantní jedinci jsou naopak nesmělí, spolupracující a snaží se vyhnout konfliktu (Cattel, 1970).

V odborné literatuře bývá dominance jako osobností rys často spojována s hladinou mužského pohlavního hormonu, testosteronu. Booth a Dabbs (1993) uvádějí, že bazální hladina testosteronu (*bazální model)*, tedy výchozí hladina v klidovém stavu, je stálou charakteristikou, která ovlivňuje chování muže. Muži s vysokou bazální hladinou testosteronu mají sklon k dominantnímu chování. Do kontrastu ke statickému bazálnímu modelu staví Mazur a Booth (1997) dynamický *reciproční model*, podle kterého se hladina testosteronu a dominantní chování ovlivňují navzájem. Jinými slovy, vyšší hladina testosteronu muže povzbuzuje k dominantnímu chování, ale zároveň dominantní chování zvyšuje hladinu testosteronu. Hladina testosteronu se tak například může zvýšit již při samotné výzvě, jakoby šlo o předběžnou reakci na blížící se soutěž. Na druhou stranu, po skončení soutěže dojde ke zvýšení hladiny testosteronu u vítězů, a k jejímu snížení u prohravších.

Hladina testosteronu však není měřena a dávána do souvislosti s dominantním chováním pouze u mužů. Sharon Pearcey a kol. (1995) zkoumala testosteron a pohlavní role u lesbických párů. Lesbické ženy můžeme rozdělit na dva typy, prvním z nich jsou „butch“, které jsou více maskulinní a „femme“, které jsou spíše femininní. Pearcey chtěla zjistit, zda toto rozdělení nějak souvisí s hladinou mužského pohlavního hormonu. Výzkumu se zúčastnilo 28 lesbických párů, které vyplnily dotazník, ve kterém každá z účastnic ohodnotila sebe i partnerku v ohledu „butch“ a „femme“ na 9-bodové škále, a dále byla ze vzorku slin zjištěna jejich hladina testosteronu. Výsledky ukázaly tendenci k párování „butch“ a „femme“, které mají podobné hladiny testosteronu. Byla-li však jedna z partnerek považována za velmi „butch“, byla také její hladina testosteronu signifikantně vyšší. K těmto výsledkům však výzkumnice došla pouze v případě párů, v ohledu jednotlivců jako celku nebyla nalezena žádná korelace mezi hladinou testosteronu a „butch“ a „femme“ charakteristikami.

1.1.2 Dominance pod vlivem situace a vztahu s interakčním partnerem

Jiní výzkumníci se přiklánějí k názoru, že je dominance dynamickou proměnnou, která se ustavuje až při interakci s ostatními lidmi, a jedná se tak o situačně podmíněnou sociální vlastnost. Například Hawley (1998) popisuje dominanci jako výsledek situace, ve které se členové sociální skupiny liší ve schopnosti získávat zdroje v přítomnosti ostatních členů skupiny.

Schmid Mast & Hall (2004) dokonce dělí dominanci na pět druhů. Prvním z nich je *„dominance jako osobnostní rys“*, druhým je *„preferovaná dominance“*, tedy zda by jedinec

chtěl být vůči svému interakčnímu partnerovi v podřízeném či nadřazeném vztahu. Schmid Mast & Hall předpokládají, že preference bude úzce souviset z dominancí jako osobnostním rysem, důležitou roli však bude hrát i situační kontext, jako pohlaví partnera či to, zda se spolu partneři znají. Třetím typem je *„připsaná dominance“*, což znamená, že od člověka může být očekávána jistá míra dominance, která nemusí odpovídat míře dominance jako osobnostního rysu. Čtvrtým typem je *„vnímaná dominance“*, která vypovídá o tom, jak dominantně působí jedinec na ostatní. Konečně pátým typem je *„pocit dominance“*, tedy jak dominantní se jedinec sám cítí být.

Na pomezí těchto teorií stojí vědkyně Dunbar a Burgoon (2000) s jejich komplexnějším pojetím konceptu interpersonální dominance, která je podle nich ovlivněna osobnostními charakteristikami, situací i vztahem interakčních partnerů, který mezi sebou mají. Na podporu této teorie uskutečnila Dunbar s Burgoonovou experiment, kterého se zúčastnilo 64 studentů komunikace a obchodu. Polovina z nich byla požádána, aby s sebou přivedli kamaráda stejného pohlaví, se kterým se znají minimálně 6 měsíců a pravidelně se stýkají. Druhá polovina účastníků byla náhodně spárována s jedinci stejného pohlaví, které neznali. Takto vzniklo 32 mužských a 32 ženských párů.

Několik dní před samotným experimentem vyplnil každý z účastníků třiceti-položkový dotazník sociálních schopností *(Social Skills Inventory,* Riggio, 1986), navržen k měření šesti dimenzí sociálních schopností, z nichž se tři vztahují k verbálnímu chování (sociální expresivita, sociální kontrola a sociální sensitivita) a tři k neverbálnímu (emocionální expresivita, emocionální kontrola a emocionální sensitiva).

Jedinci byli rozděleni na „vysílatele (A)“ a „příjemce (B)“ a bylo jim určeno, zda budou vést monolog či dialog. Ti, co měli vést dialog, byli instruováni k tomu, aby společně probrali pět témat a ti, co byli zařazeni do monologu měli za úkol jeden po druhém přečíst a rozebrat daná témata, bez možnosti vstupování druhého z páru, a pak se vyměnit. Poté, co dali svůj souhlas k tomu, že budou v průběhu rozhovorů nahráváni, byli A a B separováni, zdánlivě k tomu, aby vyplnili formulář, ve skutečnosti byli vysílatelé informováni o tom, že mají u některých témat mluvit pravdu a u jiných lhát. Příjemci o tom nevěděli a bylo jim řečeno, že jejich cílem je, aby konverzace hladce plynula. Témata, která měli participanti diskutovat, byla: 1) Doplňte větu – „když jsem ve velké skupině…“ 2) Mluvte o nejvýznamnější osobě ve vašem životě 3) Mluvte o chybě, kterou jste v poslední době udělali 4) Popište nejnepříjemnější práci, kterou jste kdy museli vykonat 5) Mluvte o zodpovědnosti.

Po skončení rozhovorů účastníci shlédli nahrávku a na jejím základě měli na desetibodové škále ohodnotit svého interakčního partnera z hlediska komunikačního chování, důvěryhodnosti a dominantnosti. Oba partnery hodnotili i školení hodnotitelé.

Z výsledků vyplývá, že jedinci, kteří sami sebe označili za osobu s velkými sociálními schopnostmi, jsou jak interakčními partnery, tak nezávislými hodnotiteli označováni za více dominantní. Experiment dále ukázal, že jedinci vystupovali jako více dominantní při dialogu než monologu, když mluvili pravdu, než když lhali a při interakci s přítelem, než s cizí osobou.

Výzkum tedy ukázal, že osobní predispozice jedince k dominanci mohou být ovlivněny situačním kontextem i vztahem, který mezi sebou interakční partneři mají.

1.1.3 Partnerská dominance a moc

Mnoho vědců označilo moc za základní stavební kámen v oblasti lidských vztahů. Často citovaný je Russelův výrok: „*Základním konceptem společenských věd je moc, podobně jako ve fyzice energie.*“ (Russel, 1938, citováno podle Dubnar, 2004). Rollins a Bahr (1976) tvrdí, že je moc součástí každého vztahu, zejména blízkých příbuzenských vztahů, protože určuje, jak se k sobě partneři vztahují a jak činí rozhodnutí. Navrhli proto *Teorii moci v manželských vztazích* (Rollins, Bahr, 1976), kterou téměř o třicet let později zrevidovala Dunbar jako *Dyadickou teorii moci* (viz níže).

Zejména ve starších studiích jsme se mohli často setkat s tím, že autoři ztotožňovali a zaměňovali pojem dominance s pojmy jako moc či status, čímž docházelo ke značnému zkreslení výsledků. Tohoto problému si všimly i výše zmiňované Dunbar a Burgoon, které v roce 2005 vydaly článěk *Perceptions of power and interactional dominance in interpersonal relationship* (Vnímání moci a interakční dominance v mezilidských vztazích), ve kterém uvádějí, že spolu moc a dominance souvisí, ale měly by být nahlíženy jako oddělné konstrukty. Vědci se podle nich shodují na obecné definici moci, jako schopnosti dosahovat zamýšlených cílů a zejména schopnosti ovlivňovat ostatní (Bachrach & Lawler, 1981, Berger, 1994, citováno podle Dunbar a Burgoon, 2005). Protože se jedná o schopnost, nemusí být vždy uplatňována a ti, co selžou v dosahování jejich cílů, nemusí být nutně bezmocní (Dunbar a Burgoon, 2005).

V kontrastu k moci, která může být latentní, se dominance vždy projevuje. Mohla by být nahlížena jako osobností rys, ale v kontextu komunikace jde o dynamický stav, který

odráží kombinaci jedincova temperamentu a situace, která ovlivňuje dominantní chování (Dunbar, Burgoon, 2005).

V tomto článku nám výzkumnice představily zmiňovanou *Dyadickou teorii moci*, která říká, že vnímání legitimní autority činit rozhodnutí a přístup k řadě zdrojů, zvyšuje vnímání vlastní moci jedince ve srovnání s partnerem. Vnímání moci poté zvyšuje pravděpodobnost užití dominantního komunikačního chování ve snaze o kontrolu interakce. Větší pokusy o kontrolu vedou k většímu vlivu v rozhodování (Dunbar, 2004).

Tuto teorii podpořily i výsledky jejich experimentu, který měl odhalit vztah mezi mocí a dominancí. Vědkyně předpokládaly, že jedinci budou vykazovat dominantnější chování v případě, že svého partnera vnímají jako sobě mocensky relativně rovného, než v případě, kdy se považují za více či méně mocné než je jejich partner. Předpokládaly, že v případě, že se jedinec ve srovnání s interakčním partnerem považuje za extrémně mocného, nebude se snažit o kontrolu z toho důvodu, že to zkrátka nemá zapotřebí, v opačném případě, tedy pokud se jedinec považuje za bezmocného, nebude se snažit o kontrolu interakce proto, že by se nejspíše stejně neprosadil. Tuto hypotézu testovaly na vzorku 194 participantů, tedy 97 párů, z nichž 58 bylo oddaných a 39 žilo ve společné domácnosti. Účastníci nejprve odděleně vyplnili dotazník hodnocení relativní moci a poté měli sestavit seznam pěti věcí, které by si pořídili v případě, že by dostali dar 1000$. Následně byli přivedeni do jedné místnosti, kde měli prodiskutovat věci na jejich seznamech a společně se dohodnout na společném seznamu věcí, za které by peníze utratili. Po skončení úkolu byli opět odděleni a každý jedinec vyplnil dotazník, ve kterém měl ohodnotit partnerovu dominanci během interakce.

Výsledky vyvrátily hypotézu, která předpokládala křivočarý vztah mezi mocí a dominancí a ukázaly, že tento vztah je ve skutečnosti značně lineární. Jinými slovy, čím větší moc měl jedinec ve srovnání s partnerem, tím větší byly jeho snahy o kontrolu interakce

Dunbar v rámci dyadické teorie moci rozdělila moc na tři složky:

1) *Zdroje moci*, které souvisejí s prostředky, jimiž mohou jedinci ovlivňovat druhé (např. vzdělání, výše příjmů či fyzická atraktivita).

2) *Způsoby moci* (dominování), tedy různé strategie, které jedinci využívají ve snaze ovládnout interakci (verbální i neverbální projevy).

3) *Výsledky moci*, tedy dosažení stanoveného cíle.

Partnerskou dominancí se mimo jiné zabývala Pulerwitz (2000), která navrhla škálu, s jejíž pomocí lze partnerskou dominanci měřit. SRPS („Sexual relationship power scale“, neboli „Škála moci v sexuálních vztazích“) se skládá ze dvou subškál, které se mohou kombinovat nebo být použity odděleně. První z nich je Kontrola ve vztahu, druhá pak Dominance v činění rozhodnutí.

Škála byla navržena v souvislosti s výzkumem HIV a jiných pohlavně přenosných chorob. Mnoho vědců se shodlo na tom, že ženy jsou oproti mužům díky mocenské nerovnováze ve vztahu ve větší nevýhodě, co se týče rozhodování ohledně praktikování bezpečného sexu. Příčinnou této mocenské nerovnováhy může být nižší vzdělání, nižší příjmy, ale i etnikum. (Amaro, 1995, De Bruyn, 1992, Zierler & Krieger, 1989).

Dalším, podobným nástrojem pro měření partnerské dominance je RPS („Relationship power scale“ neboli „Škála moci v partnerských vztazích“), kterou navrhl Wang (2006). Škála obsahuje 15 otázek, které popisují situace, ve kterých se ženy často neshodují se svými partnery. První měření provedl na vzorku 689 taiwanských adolescentních dívek, 414 z nich mělo po čas studie stálého partnera, 275 dívek se nacházelo v krátkodobých vztazích. V dané studii měla být testována validita a reliabilita škály. Tento vzorek zvolil z toho důvodu, že dívky v adolescentním věku často získávají první zkušenosti v sexu, a vzhledem k nedostatku zkušeností je pro ně tato doba nejriskantnější z hlediska nechtěného těhotenství a nakažení pohlavně přenosnými chorobami. Tyto dívky mohou snadno podlehnout naléhání svých partnerů a vzdát se sexuální abstinence či se oddat nechráněnému styku. Podle Wanga je moc ve vztazích klíčová pro určování dominance jednotlivých partnerů. Jedinec, který disponuje větší mocí je také více dominantní a je pro něho snazší prosadit si vlastní názor či přání. Větší moc má partner, který kontroluje společná rozhodnutí i činy, je na vztahu méně závislý, má více zdrojů a uvědomuje si, že k současnému vztahu existují alternativy (Pulerwitz, a kol., 2000, Wang 2006).

Dívky odpovídaly např. na následující otázky: *„Oblékám se podle svého, ať už se to mému partnerovi líbí nebo ne.“* Nebo *„Dokážu mého přítele přesvědčit, aby nedělal věci, které si nepřeji.“* Výsledky ukázaly rozdíly mezi dívkami, které měly stálého partnera a dívkami v krátkodobých vztazích. Respondentky v dlouhodobých vztazích měly v partnerství signifikantně menší moc než dívky z druhé zkoumané skupiny, což se projevilo i na rozhodování o používání kondomu při sexuálních aktivitách. Dívky v krátkodobých vztazích se podílely na rozhodování o praktikách bezpečného sexu, zatímco dívky v dlouhodobých vztazích nechávaly tato rozhodnutí spíše na partnerovi. Dívky v krátkodobých vztazích se považovaly za rovnocenné se svými partnery.

Rozložením moci u milostných párů se zabývaly také vědkyně Sprecher a Felmlee (1997). Celkem 101 heterosexuálních párů ve věku 18-21 let vyplnilo dotazník sestavený za účelem měření moci (*„Kdo má ve vašem vztahu větší moc?“*, *„Kdo ve vašem vztahu rozhoduje o tom, jak budete společně trávit čas?“*, *„Kdo se na vašem vztahu citově více podílí?“*).

Výsledky ukázaly, že v otázkách rozložení moci považuje vztah za rovnocenný pouze 47% mužů a 48% žen, v případě činění rozhodnutí ve vztahu je to pouze 33% mužů a 35% žen. V případě, že vztah nebyl egalitářký, byli to většinou muži, kteří byli považováni za mocnější z partnerů a to jak muži, tak ženami. Bylo také prokázáno, že muži i ženy, kteří se považovali za méně citově zapojené, se považovali též za mocnější, protože jsou na partnerovi méně závislí. Obecně byli muži považováni za méně citově zainteresované a to jak v očích žen, tak mužů samotných.

1.2 Dominance a moc u homosexuálních mužů a žen

Protože se ve své práci zabývám partnerskou dominancí, generovou nonkonformitou a sexuálními rolemi u homosexuálních mužů, považuji za podstatné v úvodu této kapitoly v krátkosti definovat pojmy homosexuální orientace, chování a identifikace.

Prvně je třeba upozornit na to, že je nutné rozlišovat mezi homosexuální orientací a chováním. Homosexuální orientaci můžeme definovat jako výlučnou nebo převažující sexuální a citovou náklonnost mužů a žen k osobám stejného pohlaví (Procházka, 2002). Homosexuální orientace je tedy *„upřednostňování sexuálních partnerů stejného pohlaví, bez ohledu na dosavadní chování“* (Mealey, 2000). Za homosexuální chování můžeme označit takové chování, kdy má jedinec sexuální styk s osobou, která je stejného pohlaví jako on sám (tedy muž s mužem a žena s ženou). Homosexuální chování může, ale nutně nemusí být projevem homosexuální orientace. V tomto kontextu se často mluví o tzv. *náhražkovém sexuálním chování,* kdy například jedinec nemá přístup k preferovanému pohlaví (klasickým případem je homosexuální chování trestanců ve vězení) nebo se toto chování váže pouze k určité časové periodě, například v době adolescence (Brzek a Pondělíčková-Mašlová, 1992). Poslední pojem, který je třeba definovat je *sexuální identifikace.* Tu můžeme označit jako určité vlastní sebe-pojetí daného člověka, tedy za koho se jedinec považuje. V ideálním případě by pak všechny tři výše uvedené pojmy (orientace, chování a identifikace) měly být v souladu (Brzek a Pondělíčková-Mašlová, 1992).

Na jakých aspektech závisí moc v homosexuálních vztazích, se snažil odhalit například Sarantakos (1998). Celkem 82 homosexuálních párů (40 mužských a 42 ženských) se zúčastnilo jeho výzkumu, zaměřeného na pohlavní identitu a moc u homosexuálních párů. Předběžná studie ukázala, že se jedinci řadí do jedné ze čtyř kategorií: a) muž b) žena c) muž i žena d) ani muž ani žena, a obvykle se považují za a) muže v mužském těle b) ženu v ženském těle c) muže v ženském těle d) ženu v mužském těle. Sarantakos zjistil, že u 45% mužů a 48% žen z jeho vzorku koresponduje genderová identita s biologickou, 38% mužů a 34% žen má opačnou genderovou identitu než je jejich biologické pohlaví a 17% mužů a 11% žen má pocit, že má dvojí identitu.

V rámci části, zaměřené na mocenské vztahy měli účastníci odpovědět na následující otázky: 1) Kdo má ve Vašem vztahu vůdčí roli 2) kdo ve Vašem vztahu rozhoduje o důležitých věcech 3) čí názor převládne při neshodách 4) kdo má ve Vašem vztahu větší moc. Odpovědi volili na pětibodové Lickertově škále. Výsledky ukázaly, že většina vztahů (56%) je egalitářská, pouze 33% uvedlo, že je jeden z partnerů mocnější než druhý a v 11 % případů byla otázka moci sporná. Odpovědi byly propojeny s věkem, příjmy, zaměstnáním, atraktivitou a popularitou, kdy jedinci, kteří byli starší, měli vyšší příjmy, měli práci, byli atraktivnější a populárnější, byli také považováni za mocnější. V některých případech souviselo mocenské uspořádání právě s genderovou identitou. Jedinec, který se považoval za maskulinního, měl také větší moc než jedinec, který se cítil femininně (Sarantakos, 1998).

Peplau (1990) píše, že pro většinu homosexuálních mužů i žen se zdá být mocenská vyváženost ideálním cílem. Na otázku, jak by mělo vypadat mocenské rozdělení v jejich současném vztahu, odpovědělo 92% gayů a 97% leseb, že by jejich vztah měl být mocensky naprosto vyrovnaný. Navzdory těmto tvrzením se však ukázalo, že pouze v případě 59% lesbických párů a 38% mužských homosexuálních párů tomu tak skutečně je (Peplau and Cochran, 1980). Co tedy dává jednomu z partnerů mocenskou výhodu?

Teorie sociální výměny předpokládá, že partner, který má větší osobní zdroje (vyšší příjmy, vzdělání či status) bude mít ve vztahu mocenskou výhodu (Thibaut & Kelley, 1959, citováno podle Peplau, 1990). Harry a DeVall (1978) tuto hypotézu testovali na vzorku 243 homosexuálních mužů z Detroitu, 60% z nich uvedlo, že jsou rozhodnutí v jejich vztahu činěna společně oběma partnery, 24% účastníků řeklo, že oni sami mají hlavní slovo v činění rozhodnutí a 16% uvedlo, že více rozhodnutí činí partner. Výzkumníci dále zkoumali, jaký vliv má na tento jev výše příjmů a odhalili, že ten z partnerů, který měl relativně vyšší příjmy, měl také mocenskou výhodu.

Když se Harry o šest let později rozhodl výzkum zopakovat, zjistil, že mocenská výhoda je nejen na straně bohatšího, ale také staršího z partnerů (Peplau, 1990).

2. Sexuální role

Sexuální role jsou tématem, kterým se výzkumníci zabývají poměrně hojně a jsou proto dobře popsány (např. Bailey, 1997, Carballo-Dieguez, 2004, Moskowitz, 2011). Sanderson (1994) uvedl, že jedinci mohou při sexu zastávat jednu z těchto tří sexuálních rolí:

1) Aktivní („top“) neboli insertivní roli, kdy jedinec penetruje sexuálního partnera.
2) Pasivní („bottom“) neboli receptivní roli, tedy takovou, při níž je jedinec penetrován.
3) Universální („switch“) roli, kdy jedinec střídá mezi aktivní a pasivní rolí.

Zatímco mužské a ženské role při heterosexuálním styku jsou jasně definované, prakticky neměnné a psychologicky a fyziologicky většinou odpovídají genderu daného jedince (Carballo-Dieguez, 2004), o sexuálních rolích při homosexuálním styku je známo mnohem méně. Muži jsou na rozdíl od žen vybaveni k tomu být penetrováni i penetrovat. Důvod, proč muži při heterosexuálním styku zastávají insertivní roli a ženy receptivní je zřejmý, ale stále není jasné, proč mají muži provozující pohlavní styk s jinými muži tendenci zastávat výhradně insertivní, receptivní či univerzální roli (Moskowitz a Hart, 2011). Stále není zcela pochopeno, co vede muže k tomu, aby o sobě smýšleli jako o top, bottom či switch. Někteří výzkumníci tvrdí, že aktivní jedinci jsou dominantnější, pasivní naopak submisivnější, jiní tvrdí, že sexuální role závisí pouze na dynamice mezi sexuálními partnery (Moskowitz a Hart, 2011).

Již v minulosti studie zkoumaly rozdíly ve stupni maskulinity mezi jedinci zastávajícími top a bottom pozici, ale jejich výsledky se lišily. Weinrich (1992) nenašel signifikantní spojitost mezi aktivní rolí a maskulinitou, ale odhalil, že pasivní role při análním sexu souvisí s femininitou. Bailey (1997) ve své studii objevil souvislost mezi top pozicí a maskulinitou a bottom pozicí a femininitou (citováno podle Moskowitz a Hart, 2011).

Žádná z těchto studií však neměřila komparativní maskulinitu (tedy takovou, kdy jedinci srovnávají svou vlastní maskulinitu s ostatními muži). S touto metodou přišel až Moskowitz a Hart (2011), který se ve své práci rozhodl zjistit, jaký vliv mají tělesné znaky a maskulinita na sexuální role při análním sexu gayů a bisexuálů. Výzkumu se zúčastnilo 429 mužů, kteří vyplnili online dotazník sestávající ze tří částí. První z nich byla zaměřena na preferovanou a skutečně zastávanou sexuální roli, kdy každý z účastníků odpověděl na následující otázky: *„V ideálním světě, kdyby záleželo pouze na Vás, jakou sexuální roli byste trvale zastával?“* a *„Jakou roli trvale zastáváte ve skutečnosti, se skutečnými partnery?“* V obou případech mohli vybírat z možností a) top b) bottom c) switch d) neprovozuji anální sex. V případě poslední

odpovědi, byli muži z výzkumu vyloučeni a jejich odpovědi se do analýzy nezapočítaly. Druhá část byla zaměřena na maskulinitu, kdy se měli participaci ohodnotit na škále femininity a maskulinity: *„Ve srovnání s ostatními muži…“* (1 = nejsem vůbec femininní/maskulinní, 7 = jsem extrémně femininní/maskulinní). Poslední část se týkala tělesných znaků, účastníci byli dotazováni, jak by se na sedmibodové škále ohodnotili ohledně těchto znaků: výška, váha, tělesné ochlupení, muskulatura a velikost penisu při erekci (1 = málo, 4 = průměr, 7 = hodně).

Výsledky ukázaly, že se preferovaná a skutečná sexuální role shodovala u 78,5% bottom jedinců, 82% top, ale pouze u 51% jedinců zastávajících univerzální pozici. 48% z nich bylo ve skutečnosti bottom a 42% top. Moskowitz dále zjistil, že ti, co preferují bottom pozici byli méně maskulinní a měli menší penis ve srovnání s těmi, kteří preferovali pozici top či switch, a k naprosto stejným výsledkům došel i v případě skutečných bottoms ve srovnání s těmi, co ve skutečnosti hráli top či switch roli.

V této studii autoři nerozlišovali mezi muži, kteří měli partnerský vztah a těmi, kteří byli v době výzkumu nezadaní, což může hrát při ustavování sexuálních rolí důležitou roli. A dále fakt, že nebylo zjišťováno, kolik sexuálních partnerů participant měl a bylo tak nakládáno stejně s jedincem, který se ohodnotil jako top, ale ve skutečnosti měl pouze jednoho sexuálního partnera, jako s tím, který měl sexuálních partnerů mnohem více.

Na jakých aspektech závisí, jakou roli bude který z partnerů v sexu zastávat, zkoumal Carballo-Diéguez a kol. (2004) na vzorku latinsko-amerických gayů a bisexuálů žijících v New Yorku. Carballo-Diéguez píše, že někteří muži jsou výhradně aktivní, někteří výhradně pasivní, ale většina z nich zastává univerzální roli. Vzhledem k tomu, že při bottom pozici existuje větší riziko nákazy HIV, bylo se třeba zaměřit na to, co vede jedince k jednomu či druhému typu chování. Každé roli je také přisuzován radikálně odlišný význam. Zatímco pasivní role je spojována s femininitou, submisivitou a zranitelností, aktivní penetrace bývá spojována s maskulinitou, dominancí, mocí a kontrolou (Paz, 1993, citováno podle Carballo-Diéguez, 2004). Výzkumu se zúčastnilo 294 mužů, kteří nejprve absolvovali interwiev, ve kterém odpovídali na otázky týkající se demografických údajů a sexuálního chování (*„Pokud je ve srovnání s vámi váš sexuální partner vyšší a dojde na anální sex, budete pravděpodobně zastávat pasivní či aktivní roli nebo je vám to jedno?“*). Dále každý účastník vyplnil škálu pohlavní identity *(Sexual identity scale,* Stern a kol., 1987*)*, jak maskulinní/femininní je jeho vzhled, zájmy či jak maskulinně/femininně se cítí. V další fázi výzkumu byli participanti rozděleni do třech skupin: a) ti, co by nikdy nepřijali pasivní roli b) ti, co by nikdy nepřijali aktivní roli c) ti, co jsou univerzální a danou roli zastávají v závislosti na partnerovi. Každá ze

skupin pak byla požádána, aby diskutovala o užití termínů aktivní, pasivní a univerzální role a řekla něco o jejich významu. Výsledky ukázaly, že to, jakou roli bude jedinec v sexu zastávat, je-li v tomto ohledu univerzální, se odvíjí od partnerových charakteristik. V případě, že jedinec vnímá svého sexuálního partnera jako více maskulinního (má větší penis, projevuje se agresivněji, je vyšší, atraktivnější, má tmavší barvu pleti), bude hrát pasivní roli, v opačném případě roli aktivní. Výzkum ukázal, že další charakteristiky jako váha, národnost či příjmy nemají na sexuální role signifikantní vliv. Výzkumný tým dále zajímalo, jaké charakteristiky u partnera by respondenta přiměly změnit jeho typické chování. Zjistili, že jedinec, který běžně zastává aktivní roli, by se uvolil k roli pasivní v případě, že by měl jeho sexuální partner větší penis nebo v případě, že by se projevoval agresivněji. Muž, který je v sexu běžně pasivní by zastal aktivní roli v případě, kdyby byl partner femininnější a měl menší penis.

Zheng (2013) zkoumal vztah mezi pozicí při pohlavním styku a preferencí pro obličejovou maskulinitu u vzorku 447 gayů z Číny. Každému z participantů bylo postupně předvedeno deset párů fotek, kde vždy jedna byla maskulinní a druhá femininní verzí téže fotky. Z výsledků vyplynulo, že muži zastávající top pozici preferují femininní obličeje, muži zastávající bottom pozici preferují naopak maskulinní obličeje, zatímco univerzální jedinci neprokázali preferenci pro maskulinní ani femininní obličeje.

3. Genderová nonkonformita

U většiny výzkumů, uváděných v předchozích kapitolách, které se zaměřovaly na heterosexuální páry a partnerskou dominanci, bylo hlavním předpokladem, že muži obecně mají mocenskou výhodu nad ženami. Vzhledem k tomu, že u homosexuálních párů nehraje biologické pohlaví roli při určování mocenské hierarchie, rozhodla jsem se zaměřit spíše na generové role.

V úvodu kapitoly je důležité ujasnit si význam pojmu gender. Chceme-li problematice porozumět, je podle autorů Westa a Zimmermana (1987) důležité rozlišovat mezi pohlavím, pohlavními kategoriemi a genderem. Pojem pohlaví je utvářen prostřednictvím biologických kritérií, které společnost uznává jako určující pro klasifikaci toho, co znamená být muž a co žena. Těmito kritérii mohou být buď genitálie jedince při narození, nebo chromozomální typizace jedince před narozením. Tyto dva rysy spolu ale nemusí nutně souviset. Zařazení do určité pohlavní kategorie je pak dáno skrze již zmíněná pohlavní kritéria. V každodenním životě je však kategorizace založena a udržována pomocí sociálně požadovaných identifikátorů, které proklamují příslušnost k jedné nebo druhé kategorii. Jedincova pohlavní kategorie tedy předvídá jedincovo pohlaví a je pro něj ukazatelem v mnoha situacích. Pohlaví a pohlavní kategorie se ovšem mohou různit. To znamená, že je možné tvrdit, že jednotlivec je členem určité pohlavní kategorie, i v případě, že mu chybí daná pohlavní kritéria. Genderem oproti tomu rozumíme činnost, která řídí chování s ohledem na normativní pojetí postojů a aktivit vhodných pro určitou pohlavní kategorii. West a Zimmerman dále tvrdí, že uznání nezávislosti mezi pohlavím, pohlavními kategoriemi a genderem, má zásadní význam pro pochopení vztahů mezi těmito třemi elementy (West a Zimmerman, 1987).

To, zda se jedinec narodí jako muž nebo žena, ještě nemusí být určující pro to, jestli se jako muž či žena cítí a chová. Můžeme se setkat s jedinci, kteří jsou vůči svému pohlaví genderově atypičtí. Co je pro které pohlaví typické, je do velké míry dáno kulturou a může se tak společnost od společnosti lišit (Herdt, 1997). Tato genderová nonkonformita (tedy pohlavní atypičnost) se může projevovat například výběrem her, hraček či oblečení, které je typické pro druhé pohlaví (Maccoby, 2002). Genderově nonkonformní muži a chlapci jsou tedy ti, kteří jsou ve srovnání s ostatními muži a chlapci poměrně femininní či málo maskulinní, v případě žen a dívek takové, které jsou ve srovnání s ostatními poměrně maskulinní či málo femininní (Rieger a kol., 2008).

Genderová nonkonformita se může projevovat jak v dětství, tak v dospělosti, lze ji tedy rozdělit na dětskou genderovou nonkonformitu (*Childhood Gender Nonconformity*

(CGN)) a trvalou genderovou identitu *(Continuous Gender Identity (CGI))* (Dunne a kol., 2000).

3.1 Trvalá genderová identita (CGI)

Genderová nonkonformita se v dospělosti projevuje tím, že jedinec vykazuje schopnosti a aktivity, které jsou typické pro druhé pohlaví. V případě CGI však nebyla nalezena signifikantní korelace se sexuální orientací. (Dunne a kol., 2000).

Dunne a kol. (2000) ve své studii rozdělili participanty do pěti skupin podle toho, zda se identifikovali jako heterosexuálové či homosexuálové, zda byli přitahováni k jedincům stejného pohlaví a podle toho, zda někdy měli partnera stejného pohlaví. Skupiny tedy vypadaly následovně: 1. Jedinci výhradně heterosexuální 2. Jedinci vykazující homosexuální chování 3. Jedinci přitahování k osobám stejného pohlaví 4. Jedinci přitahování k jedincům stejného pohlaví a vykazující homosexuální chování 5. Jedinci identifikující se jako bisexuální či homosexuální. Probandi vyplnili dotazník zaměřený na sebe-pojetí v ohledu maskulinity a femininity. (Např. *V mnoha směrech se cítím spíše jako žena/muž, než jako muž/žena.*). Výzkumníci zjistili narůstající femininitu (v případě mužů) a maskulinitu (v případě žen) u jedinců, kteří se vzdalovali od pólu „výhradní homosexuality“. Bylo zjištěno, že výhradní homosexuálové a jedinci, kteří se identifikovali jako bisexuální či homosexuální se signifikantně lišili od ostatních skupin. Ostatní skupiny se od sebe v tomto měření genderové nonkonformity nijak významně nelišily.

3.2 Dětská genderová nonkonformita (CGN)

Dětská genderová nonkonformita bývá často spojována se sexuální orientací. Homosexuálně orientovaní muži (ve srovnání s heterosexuálními) uvádějí, že byli v dětství více femininní, zejména v případě koníčků, chování a sebe-pojetí. Problém však je, že většina studií, zkoumajících CGN je retrospektivních, tedy vychází ze vzpomínek samotných respondentů, které mohou být zkreslené či překroucené. Homosexuální jedinci si v dospělosti například mohou spíše než heterosexuálové přiznat, že byli v dětství genderově atypičtí. Je tedy otázkou, do jaké míry mohou výzkumníci důvěřovat informacím, které jim respondenti poskytnou.

Existuje také několik případových studií, které potvrdily vztah mezi CGN a sexuální orientací. Green (1987) sledoval dvě skupiny chlapců odmala až do dospělosti. První skupina sestávala z 66 chlapců, projevujících známky genderové nonkonformity (GN), například

oblékáním se do dívčích šatů, do druhé skupiny patřilo 56 genderově typických chlapců. V dospělosti vykazovalo 75% mužů z první (tedy nonkonformní) skupiny homosexuální či bisexuální orientaci, z druhé (konformní) skupiny nikdo. K podobným výsledkům došla o pár let později studie s 25 genderově nonkonformními dívkami. (Rieger a kol., 2008)

Jak retrospektivní, tak případové studie ukázaly signifikantní spojitost mezi GN a homosexuální orientací. Obě metody však mají své limity, a proto se Rieger a kol. (2008) rozhodli využít domácích videí prehomosexuálních dětí (dětí, které se v dospělosti identifikovaly jako homosexuálové). Tato metoda poskytuje poměrně objektivní ukázku chování a nedochází při ní ke zkreslení výsledků v důsledku sebe-hodnocení. Rieger a kol. rekrutovali homosexuálně i heterosexuálně orientované muže a ženy, kteří měli videonahrávky z jejich dětství. Požádali homosexuální i heterosexuální hodnotitele, aby posoudili genderovou non/konformitu participantů na videonahrávce z dětství a dále na videonahrávce z dospělosti, která byla pořízena pro účely studie. Prehomosexuální děti byly obecně hodnoceny jako více genderově nonkonformní, než děti preheterosexuální, a to jak v případě žen, tak mužů. Tato odlišnost objevující se již v dětství, přetrvala do dospělosti a byla konzistentní se sebe-hodnocením jedince. Jedinci, kteří byli více genderově nonkonformní, zažívali větší odmítání v dětství ze strany okolí.

Je však důležité zdůraznit, že ne všichni homosexuální jedinci jsou v dětství genderově atypičtí a GN tedy nelze považovat za příčinu homosexuality (Bogaert, 2003).

II. EMIPIRICKÁ ČÁST

4. Cíl práce a výzkumné hypotézy

Jak je patrné z teoretické části této práce, studií, které by se zaměřovaly na partnerskou dominanci u homosexuálních mužů je velmi málo, a navíc se převážně jedná o výzkumy, které zkoumaly spíše moc a její zdroje, než partnerskou dominanci, případně tyto pojmy slučovaly dohromady. Jak bylo nastíněno výše, jedním z důležitých aspektů, které mají vliv na dynamiku partnerské dominance, by také mohla být pohlavní a/typičnost jedince a s ní velmi často spojované sexuální role.

Tato práce si proto klade za cíl odhalit, zda u homosexuálních mužů existuje spojitost mezi dominancí na partnerské úrovni (dominance v činění rozhodnutí a kontrola ve vztahu) a dětskou genderovou nonkonformitou, tedy zda má pohlavní typičnost či atypičnost jedince v dětství vliv na to, jak dominantní je později v partnerském vztahu. A dále, zda partnerská dominance a dětská genderová nonkonformita u homosexuálních mužů souvisí se sexuálními rolemi, tedy s tím, zda jedinec v sexu zastává spíše aktivní či pasivní roli.

Výzkumné hypotézy:

1) Míra partnerské dominance bude negativně korelovat s genderovou nonkonformitou (Jedinci, kteří budou v partnerství vykazovat nižší míru partnerské dominance, budou vykazovat vyšší genderovou atypičnost (femininitu), než jedinci, kteří budou vykazovat vyšší míru partnerské dominance a naopak).

2) Sexuální role budou negativně korelovat s mírou partnerské dominance. (Jedinci, kteří budou zastávat v daném partnerství pasivní sexuální roli, budou vykazovat nižší míru partnerské dominance, než jedinci, kteří budou v sexu zastávat aktivní roli a naopak).

3) Sexuální role bude pozitivně korelovat s genderovou nonkonformitou. (Jedinci, kteří budou zastávat v partnerství pasivní sexuální roli, budou vykazovat vyšší generovou atypičnost (femininitu), než jedinci, kteří budou v sexu zastávat aktivní roli a naopak).

5. Soubor osob

Výzkumný vzorek byl sestaven ze dvou výzkumů zaměřených na homosexuální partnerské vztahy. První část dat byla sesbírána primárně za účelem toho výzkumu (dále studie č. 1) a zároveň je součástí širšího longitudinálního výzkumu zaměřujícího se na dominanci a moc v partnerských vztazích. Druhá část dat pochází z výzkumu „Souvislost obličejových a psychologických charakteristik homosexuálních partnerů s jejich partnerskou spokojeností“ (dále studie č. 2). Obě studie aktuálně probíhají pod záštitou Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

Výzkumný vzorek sestával celkem z 88 mužů, ze studie č. 1 pochází 61 participantů, ze studie č. 2 pak 27 účastníků, kteří sami sebe považovali za homosexuálně orientované.

Pro účast na studii č. 1 participanti museli splnit následující podmínky:
1) Věk Vás a Vašeho partnera/Vaší partnerky je mezi 18 – 50 lety
2) Jste homosexuálně orientovaný muž či žena a v současné době máte partnera/partnerku
3) Je nezbytná účast Vás i Vašeho partnera

Pro účast na studii č. 2 byly vytyčeny následující podmínky:
1) Zúčastnit se mnohou pouze homosexuálně orientovaní muži a ženy ve věku 18 až 50 let se svými dlouhodobými partnery/partnerkami.
2) Je nezbytné, aby se výzkumu kromě Vás zúčastnil i Váš partner/ka, tedy oba partneři.
3) Minimální požadovaná délka vztahu jsou 3 měsíce.

Participanti, kteří byli zahrnuti do tohoto výzkumu, museli splňovat následující kritéria:

- *Mužské pohlaví*
- *Věk mezi 18-50 lety*
- *Homosexuální orientace*
- *Mít v době účastni ve výzkumu dlouhodobý partnerský vztah*

Nábor participantů probíhal několika způsoby. Respondenti se o výzkumech mohli dozvědět prostřednictvím sociálních sítí, kde byly vyvěšeny náborové letáky (viz Příloha 1a, 1b) a v případě zájmu nás kontaktovali na e-mail uvedený na letáčku. Někteří respondenti byli přímo osloveni na základě jejich dřívější účasti ve výzkumech Univerzity Karlovy (tito potencionální respondenti byli kontaktováni na základě jejich souhlasu účastnit se

v budoucnosti dalších výzkumů, které probíhají na katedře Obecné antropologie na FHS UK), další nás mohli kontaktovat na základě letáčků, rozmístěných po pražských vysokých školách a jejich kolejích. Jak v náborových letáčcích, tak v náborových emailech bylo uvedeno, že se jedná o výzkum partnerských vztahů homosexuálních mužů a žen. Nábor se pak dále šířil metodou sněhové koule. Účastníci výzkumu byli vyzváni, aby informace o výzkumu předali a sdíleli dále mezi svými známými.

Účastníkům byla za jejich spolupráci přislíbena odměna ve výši 100 Kč v případě studie č. 1, a 250 Kč v případě studie č. 2 jako kompenzace jejich času, což značně zjednodušilo jejich nábor. Studie č. 2 byla pro účastníky časově náročnější, protože se museli kromě vyplnění dotazníku na internetu osobně dostavit do laboratoře, kde byli vyfotografovaní, v případě studie č. 1 probíhal výzkum pouze pomocí online dotazníků, proto byli účastníci druhé studie odměněni vyšší částkou.

6. Sběr dat

6.1 Procedura sběru dat

Sběr dat u obou studií probíhal online pomocí internetového rozhraní Qualtrics[2], jehož licenci má FHS UK k dispozici. Studie č. 1 probíhala celá pomocí zmiňovaného rozhraní, druhá studie byla rozdělena do dvou částí. V první z nich participanti vyplnili sadu online dotazníků. Druhá část probíhala v laboratoři, kde byl vyfocen probandův obličej, změřeny jeho základní tělesné míry a byla pořízena krátká hlasová nahrávka. K vyplacení odměny byla nutná účast v obou částech. V této práci jsou však využita pouze určitá data z dotazníkového šetření (viz níže).

Poté co nás zájemce o účast kontaktoval na e-mail uvedený na letáčku, byl mu zaslán standardizovaný e-mail (viz Příloha 2a a 2b), který obsahoval odkaz na online dotazník, společně s individuálními kódy, přidělenými pro něj i pro jeho partnera. Pod těmito kódy, účastníci vystupovali po celou dobu studie. Respondenti byli následně ujištěni, že veškerá jimi poskytovaná data jsou anonymní, budou využita pouze k výzkumným účelům a nebudou poskytnuta třetím osobám.

Pro snadnou orientaci byly kódy u první studie vytvořeny z písmen PV (partnerský výzkum), čísel, která udávala, o kolikátého účastníka se v pořadí jedná a písmene „a“ pro jedince, který mě kontaktoval a „b“ pro jeho partnera (např. PV1001a, PV1001b). V případě druhého výzkumu se jednalo o kombinaci číselného označení, které udávalo, o kolikátého účastníka se jedná a písmene „a“ pro jedince, který mě kontaktoval a „b“ pro jeho partnera (např. 0001a, 0001b). Před samotným vyplňováním dotazníku byli respondenti vyzváni k potvrzení informovaného souhlasu (viz Příloha 3a a 3b). V případě, že účastník zaškrtl, že s podmínkami účasti nesouhlasí, byl přesměrován na konec dotazníku a ve vyplňování nemohl pokračovat.

Na konci dotazníku byl dán participantům prostor pro jejich komentáře a postřehy ohledně výzkumu, kterého se právě zúčastnili. Byli také dotázáni, zda je zajímají výsledky studie, či zda by se v budoucnu chtěli účastnit dalších výzkumů probíhajících na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy. Pokud souhlasili, byli požádáni o vyplnění emailové adresy, na kterou je můžeme kontaktovat.

Doba vyplňování byla individuální, ale u studie č. 1 zabrala v průměru 40-50 minut, v případě studie č. 2 zabrala 20-30 minut. Účastníci byli obeznámeni s tím, že v případě

[2]www.qualtrics.com

potřeby mohou vyplňování přerušit a po dobu dvou dnů od začátku vyplňování se k dotazníku vrátit.

Po vyplnění dotazníku byli respondenti znovu zkontaktováni výzkumníkem a byla jim oproti podpisu předána finanční odměna (formulář o převzetí odměny viz Příloha 4). U výzkumu č. 1 byla po vyplnění dotazníku participantům předána finanční odměna ve výši 100 Kč, u výzkumu č. 2 dostal participant finanční odměnu ve výši 250 Kč. Finance získané na dotaci participantů byly použity z fondu Dotace pro vědu (Prvouk P20/2014/89).

6.2 Použité dotazníky

Každý z účastníků vyplnil následující sadu dotazníků, které byly voleny s ohledem na výsledky studií prováděných v minulosti:

- Dotazník socio-demografických údajů
- Dotazník sexuálních rolí
- Škála moci v sexuálních vztazích (SRPS)
- Dotazník dětské genderové nonkonformity (CGN)

6.2.1 Dotazník socio-demografických údajů

V rámci tohoto nestandardizovaného dotazníku účastníci nejprve uvedli individuální kód, který jim byl přidělen. Následovala série otázek dotazujících se na socio-demografické údaje. V rámci mého výzkumu jsem použila data z následujících socio-demografických otázek, týkajících se:

- Pohlaví respondenta
- Jeho sexuální orientace
- Jeho věku
- Jeho nejvyššího dosaženého vzdělání
- Jeho partnerského vztahu

Svou sexuální orientaci měl každý z účastníků ohodnotit na Kinseyho sedmibodové škále sexuální orientace:

„*Považujete se za osobu (označte prosím jednu z možností):“*

1- Výhradně heterosexuální, 2 - Převážně heterosexuální, 3 - Spíše heterosexuální, 4 - Bisexuální, 5 - Spíše homosexuální, 6 - Převážně homosexuální, 7 - Výhradně homosexuální.

Vzhledem k tomu, že je tento výzkum zaměřen na homosexuální jedince, byla použita pouze data respondentů, kteří svou sexuální orientaci na škále ohodnotili známkou 5 a výše. Podobně byly z analýzy vyřazeny odpovědi respondentů, kteří svůj vztah nepovažovali za dlouhodobý. Dlouhodobý vztah byl respondentům definován jako takový, který považují za perspektivní a v němž s partnerem plánují společnou budoucnost (Bártová, 2012).

Minimální délka trvání vztahu nebyla v tomto případě stanovena, a to z toho důvodu, že názory homosexuálních jedinců na to, od jaké doby lze partnerský vztah považovat za dlouhodobý, se značně liší. (Bártová, 2012). Za rozhodující faktor byla tedy považována respondentova odpověď na otázku, zda svůj vztah považují za dlouhodobý.

6.2.2 Dotazník sexuálních rolí

Jedná se o nestandardizovaný dotazník sestávající ze dvou otázek, zaměřených na respondentovo skutečné chování, ale i jeho preference v oblasti sexuálních rolí. Každá z otázek byla vyhodnocena zvlášť, v analýze dat s nimi bylo zacházeno odděleně, jelikož se mohou jedincovy preference lišit od jeho skutečného chování.

Otázky vypadaly následovně:

- *Uveďte prosím, zda v sexu upřednostňujete pasivní ("bottom") či aktivní ("top") roli. Aktivní rolí se myslí aktivní pronikání penisem, prsty atd. do partnera, naopak pasivní rolí se má na mysli to, že Váš partner proniká do Vás. Odpověď na škále "4" znamená, že nepreferujete vyhraněnou roli v sexu nebo preferujete role pravidelně střídat.*

- *Uveďte prosím, zda jste v sexu s partnerem většinou v pasivní ("bottom") či v aktivní ("top") roli. Aktivní rolí se myslí aktivní pronikání penisem, prsty atd. do partnera, naopak pasivní rolí se má na mysli to, že Váš partner proniká do Vás. Odpověď na škále "4" znamená, že nemáte vyhraněnou roli v sexu nebo role pravidelně střídáte.*

Participanti na obě otázky odpovídali pomocí následující škály:
(Zcela aktivní) 1 2 3 4 5 6 7 (zcela pasivní)

6.2.3 Škála moci v sexuálních vztazích (SRPS)

Dotazník SRPS (Sexual relationship power scale) byl sestaven americkou vědkyní Pulerwitz (2000) a je zaměřen na dominanci v partnerských vztazích. SRPS vznikala ve dvou studiích, úkolem první bylo vytvořit anglickou a španělskou verzi dotazníku, ve druhé studii pak měla být škála dokončena a měly být ohodnoceny její psychometrické vlastnosti.

V první fázi bylo navrženo 40 položek dotazníku tak, aby zahrnovaly tyto oblasti: a) dominance v činění rozhodnutí b) kontrola ve vztahu c) ekonomické a emociální zdroje d) alternativy k současnému vztahu e) závislost na vztahu. Poté proběhlo šest skupinových diskuzí (např. v centru pro plánování rodiny či na středních školách v kurzech zdravotnictví), kterých se zúčastnilo celkem 56 žen, jež měly posoudit a upravit otázky, případně navrhnout nové. Na základě diskuzí bylo z původních 40 otázek 12 vyřazeno a přidáno 22 nových. Tímto způsobem vznikl padesáti-položkový dotazník, který byl testován v druhé studii.

Ve druhé fázi dotazník vyplnilo 388 žen ve věku 18-45 let, většinou latinsko-amerického původu. Respondentky měly v době účasti ve výzkumu stálého sexuálního partnera. Předpokladem bylo, že se moc v partnerských vztazích zakládá na čtyřech doménách (kontrola ve vztahu, emocionální zdroje, dominance v činění rozhodnutí, závislost na vztahu). Vnitřní reliabilita těchto faktorů byla zjišťována za pomoci Cronbachovy alfy. Výsledky ukázaly, že kontrola ve vztahu a dominance v činění rozhodnutí jsou reliabilní, zatímco emocionální zdroje a závislost na vztahu byly faktory značně nereliabilní a z toho důvodu byly ze škály vyřazeny. Konečná verze SRPS se tak skládá ze dvou subškál (škála Kontrola ve vztahu, škála Dominance v činění rozhodnutí) a 23 položek. Škály mohou být použity odděleně nebo se mohou kombinovat, v tomto případě je pak vypočten celkový skór obou subškál.

První z nich je zaměřena na kontrolu ve vztahu, kde respondent odpovídá na otázky typu: *„Nejčastěji s partnerem děláme to, co chce dělat on.“, „Můj partner mi říká, s kým mohu trávit svůj čas.“*. Své odpovědi volí na pětibodové škále (1 - zcela souhlasím, 5 – zcela nesouhlasím). Subškála celkem obsahuje 15 otázek, tři z nich jsou však zaměřeny na používání kondomu při sexu a do dotazníku nemusí být zahrnuty. Tato část nebyla v tomto výzkumu použita a minimální možný výsledek je proto v této části dotazníku 12, maximum 60 bodů.

Druhá část je zaměřena na to, jak a kým jsou ve vztahu činěna rozhodnutí. Např. *„Kdo obvykle rozhoduje o tom, co budete společně dělat?“ „Kdo obvykle rozhoduje o tom, jaké sexuální aktivity budete praktikovat?“* Účastníci opět volí své odpovědi z pěti možností (1 – vždy partner, 2 – většinou partner, 3 – oba, 4 – většinou já, 5 – vždy já). Celkový počet otázek je 8, jedna z nich je opět zaměřena na používání kondomu, v této studii je tedy tato subškála sestavena ze 7 otázek. Minimální možný výsledek je tedy 7, maximální 35 bodů.

Obě škály v této studii byly rozšířeny na pětibodové, oproti původní verzi, kde respondenti vybírali odpovědi pouze ze čtyř možností. Respondenti tak měli možnost zaškrtnout možnost, že se na určitých rozhodnutích podílejí oba, případně zaškrtnout možnost “ani souhlas, ani nesouhlas“ u škály Kontrola ve vztahu.

K vypočtení skórů jednotlivých subškál byl použit následující vzorec, který pro tento účel Pulerwitz vytvořila, a který byl oproti původní verzi upraven na pěti-položkovou škálu jednotlivých odpovědí:

$$\frac{\text{skór subškály} - \text{minimální počet bodů}}{\text{maximální počet bodů} - \text{minimální počet bodů}} \times 4 + 1$$

Celkový skór moci ve vztahu jsem poté získala zprůměrováním výsledků z obou subškál. Pro určení míry moci byla škála rozdělena na tři stejné části, kde nízká míra moci odpovídá rozpětí 1 – 2,33, střední míra moci 2,34 – 3,67 a vysoká míra moci 3,68 – 5.

6.2.4 Dotazník dětské genderové nonkonformity (CGN)

Dotazník CGN (Children gender nonconformity scale), jehož autorem je Bailey a kol. (1995), obsahuje 7 otázek pro každé pohlaví, pro účely této práce tedy byla použita pouze část pro mužské respondenty (viz níže). Respondenti v něm odpovídají na následující otázky týkající se jejich dětství:

- *„ Když jsem byl dítě, moji vrstevníci mě nazývali zženštělými výrazy.“*
- *„Když jsem byl dítě, někdy jsem si přál, abych se narodil spíše jako dívka než chlapec.“*
- *„V dětství jsem si raději hrál s dívkami než s chlapci.“*
- *„Jako dítěti mi připadalo, že mám mnohem víc společného s dívkami než s chlapci.“*
- *„V dětství jsem někdy nosil typicky ženské oblečení (např. šaty), make-up nebo šperky.“*

- *„Jako dítě jsem nerad hrával soutěživé sporty jako je fotbal, hokej, baseball nebo basketbal.“*
- *„V dětství jsem byl zženštilý chlapec.“*

Respondenti odpovídali na sedmibodové škále, kde 1 = zcela souhlasím, 7 = zcela nesouhlasím. Pro zjištění toho, jak je daný jedinec pohlavně a/typický se sečtou jeho jednotlivé odpovědi, čímž se získá celkový skór dětské genderové nonkonformity. Čím vyššího skóru jedinec dosáhne, tím více byl v dětství pohlavně atypický (muž tedy femininní a žena pak maskulinní).

7. Analýza dat a výsledky

Ke statistickému zpracování dat byl použit počítačový software SPSS 18.00 a Microsoft Excel 2007. Nejdříve byla provedena deskriptivní analýza a byly eliminovány chybné a odlehlé hodnoty (errors and outliers). Skóry použitých standardizovaných dotazníků byly vypočteny standardizovaným způsobem uvedeným výše, v případě nestandardizovaného dotazníku sexuálních rolí byla zvlášť vyhodnocena otázka zaměřená na preference a zvlášť otázka dotazující se na reálné chování. Pro testování souvislosti mezi partnerskou dominancí, dětskou generovou nonkonformitou a preferovanými i aktuálními sexuálními rolemi byla použita parciální korelační analýza. Sledovanou proměnnou byla respondenty udávaná délka vztahu.

7.1. Deskriptivní analýza dotazníkových dat

7.1.1 Demografické údaje

- **Věk respondentů**

Tabulka č. 1 Věk respondentů

	Minimum	**Maximum**	**Průměr**	**Směrodatná odchylka**
Věk (n = 88)	18	47	30,1	7,0

Výzkumu se celkem zúčastnilo 88 mužů. Nejmladším z respondentů bylo 18 let, nejstarším 47 a věkový průměr byl 30,1 let.

- **Sexuální orientace**

Sexuální orientace byla převedena na následující škálu od 1 do 7 (viz níže). Do výzkumu byli zařazeni pouze účastníci, kteří se na následující škále umístili na pozici 5-7.

(1) Výhradně heterosexuální
(2) Převážně heterosexuální
(3) Spíše heterosexuální
(4) Bisexuální
(5) Spíše homosexuální
(6) Převážně homosexuální

(7) Výhradně homosexuální

Tabulka č. 2 Sexuální orientace

	Minimum	Maximum	Průměr	Směrodatná odchylka
Sexuální orientace (n = 88)	5	7	6,7	0,4

Tabulka č. 3 Procentuální zastoupení sexuální orientace:

Sexuální orientace	Celkem (N)	V procentech
Spíše homosexuální	1	1,1%
Převážně homosexuální	24	27,3%
Výhradně homosexuální	63	71,6%
Celkem	88	100 %

Z celkového počtu 88 participantů se 63 označilo za výhradně homosexuální, 24 za převážně homosexuální, 1 respondent za spíše homosexuálního.

- **Vzdělání**

Stupeň dosaženého vzdělání byl převeden na následující číselnou škálu s rozsahem 1 - 9:

(1) Neukončené základní vzdělání nebo základní vzdělání
(2) Střední odborné (bez maturity)
(3) Úplné střední (s maturitou)
(4) Nástavbové studium (včetně pomaturitního studia)
(5) Vyšší odborné vzdělání (Dis.)
(6) neukončené vysokoškolské vzdělání
(7) Bakalářské (Bc., BcA.)
(8) Magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.)
(9) doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.)

Tabulka č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání

	Minimum	Maximum	Průměr	Směrodatná odchylka
Vzdělání (n = 88)	2	9	6,2	2,2

Tabulka č. 5 Procentuální zastoupení nejvyššího dosaženého vzdělání:

Dosažené vzdělání	Celkem (N)	V procentech
Neukončené základní vzdělání nebo základní vzdělání	0	0 %
Střední odborné (bez maturity)	5	5,7%
Úplné střední (s maturitou)	14	15,9%
Nástavbové studium (včetně pomaturitního studia)	8	9,1%
Vyšší odborné vzdělání (Dis.)	1	1,1%
neukončené vysokoškolské vzdělání	6	6,8%
Bakalářské (Bc., BcA.)	16	18,2%
Magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.)	32	36,4%
doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.)	6	6,8%
Celkem	88	100 %

Z celkového počtu 88 účastníků mělo 6 % z nich (n = 5) střední odborné vzdělání bez maturity, 16 % (n = 14) úplné středoškolské vzdělání s maturitou, 9 % účastníků (n = 8) mělo nástavbové studium, 1 % participantů (n = 1) mělo vyšší odborné vzdělání. 7 % (n = 6) participantů uvedlo neukončené vysokoškolské vzdělání. 61 % probandů mělo vysokoškolský titul, 18 % (n = 16) bakalářský, 36 % (n = 32) magisterský a 7 % (n = 6) doktorský.

- **Délka vztahu**

Respondenty udávaná délka trvání partnerského vztahu byla přepočítána na měsíce:

Tabulka č. 6 Délka partnerského vztahu

	Minimum	Maximum	Průměr	Směrodatná odchylka
Délka vztahu (n = 88)	1	145	39	39,8

Průměrná délka trvání partnerského vztahu byla 39 měsíců, tedy 3, 25 roku. Rozsah sahal od 1 měsíce po 145 měsíců.

- **Preferovaná sexuální role**

Preferovaná sexuální role byla převedena na následující škálu od 1 do 7:

Zcela aktivní (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Zcela pasivní

Tabulka č. 7 Preferovaná sexuální role

	Minimum	Maximum	Průměr	Směrodatná odchylka
Preferovaná sexuální role (n = 88)	1	7	4,1	1,5

Tabulka č. 8 Procentuální zastoupení preferované sexuální role:

Preferovaná sexuální role	Celkem (N)	V procentech
1 (Aktivní)	3	3,4%
2	9	10,2%
3	16	18,2%
4 (Univerzální)	34	38,6%
5	7	8,0%
6	12	13,6%
7 (Pasivní)	7	8,0%
Celkem	88	100 %

Z tabulky na předchozí straně vyplývá, že největší část probandů v sexu preferuje univerzální sexuální roli (téměř 39 %), 3,4 % preferují zcela aktivní pozici, 8 % zcela pasivní pozici v sexu.

- **Aktuálně zastávaná sexuální role**

Aktuálně zastávaná sexuální role byla převedena na následující škálu od 1 do 7:

Zcela aktivní (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) Zcela pasivní

Tabulka č. 9 Aktuálně zastávaná sexuální role

	Minimum	**Maximum**	**Průměr**	**Směrodatná odchylka**
Aktuální sexuální role (n = 88)	1	7	4,0	1,7

Tabulka č. 10 Procentuální zastoupení aktuálně zastávané sexuální role:

Aktuální sexuální role	**Celkem (N)**	**V procentech**
1 (Aktivní)	9	10,2%
2	10	11,4%
3	9	10,2%
4 (Univerzální)	27	30,7%
5	13	14,8%
6	10	11,4%
7 (Pasivní)	10	11,4%
Celkem	88	100 %

Z tabulky vyplývá, že největší část probandů v sexu aktuálně zastává univerzální sexuální roli (téměř 31 %), 10,2 % preferují zcela aktivní pozici, 11, 4 % zcela pasivní pozici v sexu.

- **Partnerská dominance**

Partnerská dominance byla měřena ve 3 rovinách, každý z účastníků tak dosáhl 3 skórů. První z nich je subškála Kontrola ve vztahu, druhá subškála Dominance v činění rozhodnutí a třetí je Celková partnerská dominance, tedy celkový skór obou subškál.

Škála moci byla rozdělena na tři stejné části, kde:

(1) nízká míra moci odpovídá rozpětí 1 – 2,33

(2) střední míra moci odpovídá rozpětí 2,34 – 3,67

(3) vysoká míra moci odpovídá rozpětí 3,68 – 5.

Tabulka č. 11 Procentuální zastoupení rozložení partnerské dominance

Partnerská dominance	**Kontrola ve vztahu**		**Dominance v činění rozhodnutí**		**Celková dominance**	
	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)
Nízká	0	0%	45	51,1%	5	5,7%
Střední	45	51,1%	42	47,7%	82	93,2%
Vysoká	43	48,9%	1	1,1%	1	1,1%

Z tabulky vyplývá, že v rámci škály Kontrola ve vztahu byli probandi rozděleni na dvě skoro stejně velké skupiny. 51,1 % respondentů se umístilo na pozici střední míra moci a 48,9 % vykazovalo vysokou míru moci. V rámci škály Dominance v činění rozhodnutí 51,1 % participantů vykazovala nízkou míru dominance, 47,7 % střední míru dominance a pouze 1,1% vysokou míru dominance. 93,2 % participantů vykazovalo střední míru moci v rámci celkového skóru dotazníku SRPS, 5, 7 % nízkou a 1,1 % vysokou míru moci.

7.2 Statistická analýza dotazníkových dat

7.2.1 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou generovou nonkonformitou a sociodemografickými údaji

V rámci korelační analýzy dětské genderové nonkonformity a sociodemografických údajů jsem se zaměřila na to, zda spolu bude korelovat míra dětské genderové nonkonformity (CGN) a věk a vzdělání participantů. Kontrolní proměnnou byla délka vztahu. Jak je patrné z tabulky č. 12, na základě parciální korelační analýzy nebyla zjištěna žádná signifikantní souvislost mezi mírou dětské generové nonkonformity a věkem a vzděláním participantů.

Tabulka č. 12 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou genderovou nonkonformitou a sociodemografickými údaji (n = 88)

Kontrolní proměnná: délka vztahu		**Věk**	**vzdělání**
CGN	R	,043	,032
	p-value	,695	,772

Tab. 12 zobrazuje souvislost mezi dětskou generovou nonkonformitou a věkem a vzděláním participantů. CGN = dětská genderová nonkonformita

7.2.2 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou genderovou nonkonformitou a sexuálními rolemi

Dále jsem v rámci korelační analýzy chtěla odhalit, zda bude CGN korelovat s preferovanou a aktuálně zastávanou sexuální rolí. Kontrolní proměnnou byla opět délka vztahu. Z tabulky č. 13 vyplývá, že mezi proměnnými nebyl nalezen žádný signifikantní vztah.

Tabulka 13 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou genderovou nonkonformitou a sexuálními rolemi (n = 88)

Kontrolní proměnná: délka vztahu		**Sexuální role - preferovaná**	**Sexuální role - aktuální**
CGN	R	-,121	-,168
	p-value	,265	,119

Tabulka č. 13 ukazuje vztah mezi dětskou genderovou nonkonformitou a preferovanými a aktuálními sexuálními rolemi. CGN = dětská genderová nonkonformita.

7.2.3 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a dětskou genderovou nonkonformitou

Pomocí parciální korelační analýzy jsem chtěla najít případný vztah mezi partnerskou dominancí a dětskou genderovou nonkonformitou. Partnerská dominance byla měřena ve třech dimenzích: Kontrola ve vztahu, Dominance v činění rozhodnutí a Celková partnerská dominance (tedy celkový skór obou subškál). Jako kontrolní proměnná byla sledována délka vztahu. V tabulce č. 14 a na grafu č. 1 (viz další strana) můžeme vidět, že byla nalezena signifikantní negativní korelace mezi dětskou genderovou nonkonformitou a Dominancí v činění rozhodnutí. Spojitost mezi Celkovou partnerskou dominancí a CGN byla nalezena pouze na úrovni trendu. Vztah mezi CGN a kontrolou ve vztahu nebyl nalezen.

Tabulka č. 14 Korelační analýza souvislosti mezi dětskou genderovou nonkonformitou a partnerskou dominancí (n = 88)

Kontrolní proměnná: délka vztahu		**CGN**
Kontrola	R	-,030
	p-value	,786
Rozhodování	R	-,222
	p-value	,039
Partnerská dominance	R	-,188
	p-value	,081

Tabulka č. 14 vyobrazuje souvislost mezi dětskou genderovou nonkonformitou a partnerksou dominancí. CGN = dětská genderová nonkonformita.
Kontrola = Kontrola ve vztahu, rozhodování = Dominance v činění rozhodnutí, partnerská dominance = Celková partnerská dominance.

Graf č. 1 Vztah Dominance v činění rozhodnutí a dětské genderové nonkonformity (CGN)

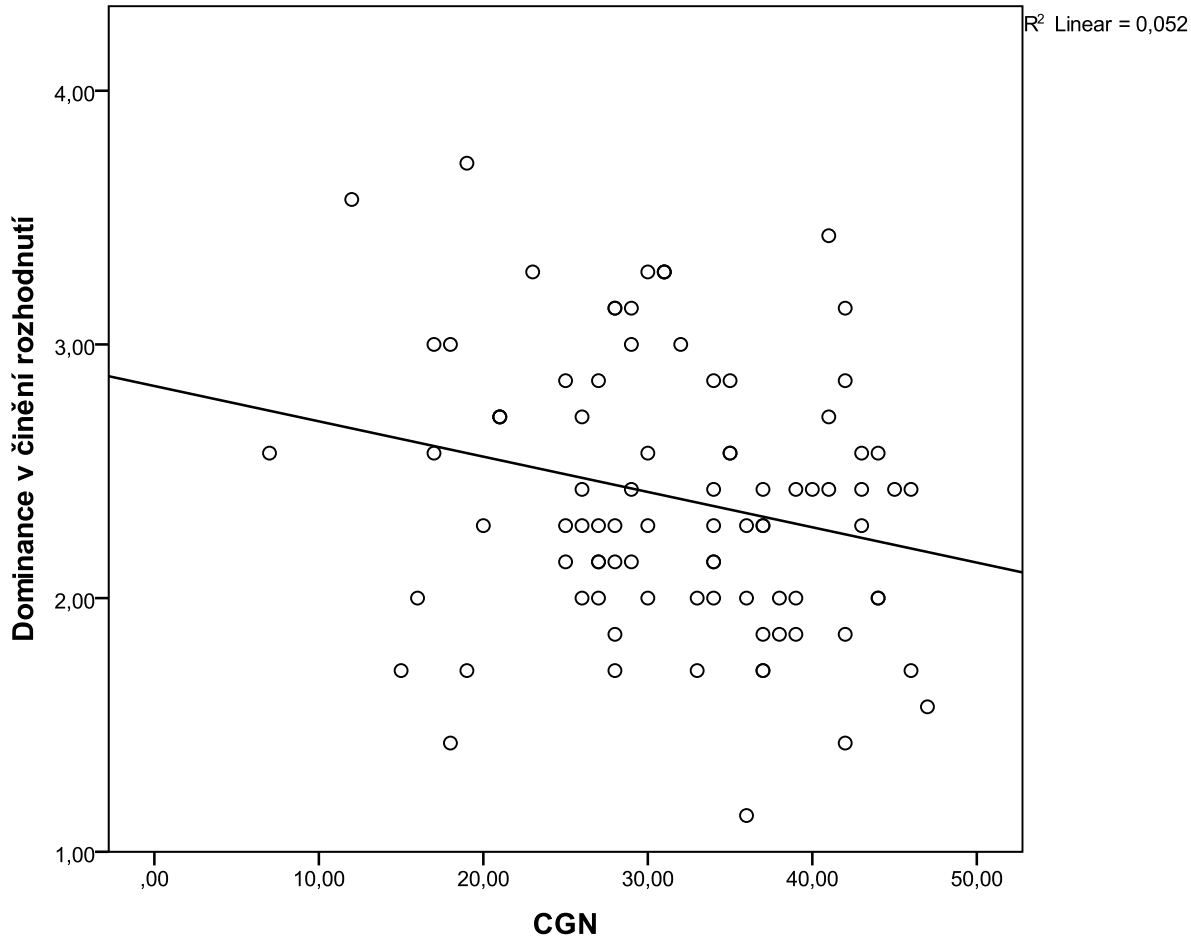

7.2.4 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a sexuálními rolemi

V rámci korelační analýzy souvislosti mezi partnerskou dominancí a sexuálními rolemi jsem hledala vztah mezi partnerskou dominancí na úrovní Kontroly ve vztahu, Dominance v činění rozhodnutí, Celkové partnerské dominance a preferovaných a skutečně zastávaných sexuálních rolí. Jako kontrolní proměnnou jsem opět sledovala délku vztahu. Z tabulky č. 15 je patrné, že byl nalezen trend mezi Dominancí v činění rozhodnutí a preferovanou sexuální rolí. Mezi ostatními proměnnými nebyly nalezeny žádné signifikantní korelace.

Tabulka č. 15 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a sexuální rolemi (n = 88)

Kontrolní proměnná: délka vztahu		**Sexuální role - preferovaná**	**Sexuální role - aktuální**
Kontrola	R	,092	,037
	p-value	,397	,732
Rozhodování	R	-,186	,014
	p-value	,085	,896
Partnerská dom.	R	-,063	,041
	p-value	,563	,707

Tabulka č. 15 prezentuje vztah mezi partnerskou dominancí na úrovni kontroly ve vztahu, dominance v činění rozhodnutí a celkové partnerské dominance a preferovanými a aktuálně zastávanými sexuálními rolemi. Kontrola = Kontrola ve vztahu, rozhodování = Dominance v činění rozhodnutí, partnerská dominace = Celková partnerská dominance.

7.2.5 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a sociodemografickými údaji

Korelační parciální analýzou byl hledán vztah mezi partnerskou dominancí a sociodemografickými údaji, konkrétně věkem a vzděláním. Kontrolní proměnnou byla délka trvání vztahu. Jak je patrné z tabulky č. 16 a grafu č. 2 (viz další strana), byla nalezena signifikantní pozitivní korelace mezi škálou Dominance v činění rozhodnutí a participantovým věkem. Mezi škálou Kontrola ve vztahu a věkem a mezi Celkovou partnerskou dominancí a věkem nebyla nalezena žádná signifikantní souvislost. Stejně tak nebyla nalezena žádná signifikantní korelace mezi vzděláním, oběma škálami (Kontrola ve vztahu a Dominance v činění rozhodnutí) a celkovým skórem dotazníku SRPS.

Tabulka č. 16 Korelační analýza souvislosti mezi partnerskou dominancí a sociodemografickými údaji (n = 88)

Kontrolní proměnná: délka vztahu		**Věk**	**vzdělání**
Kontrola	R	,009	,085
	p-value	,931	,435
Rozhodování	R	,211	,079
	p-value	,050	,467
Partnerská dominance	R	,164	,127
	p-value	,130	,241

Tabulka č. 16 zobrazuje souvislost mezi partnerskou dominací a sociodemografickými údaji (věk a vzdělání). Kontrola = Kontrola ve vztahu, rozhodování = Dominance v činění rozhodnutí, partnerská dominace = Celková partnerská dominance.

Graf č. 2 Vztah Dominance v činění rozhodnutí a věku participanta

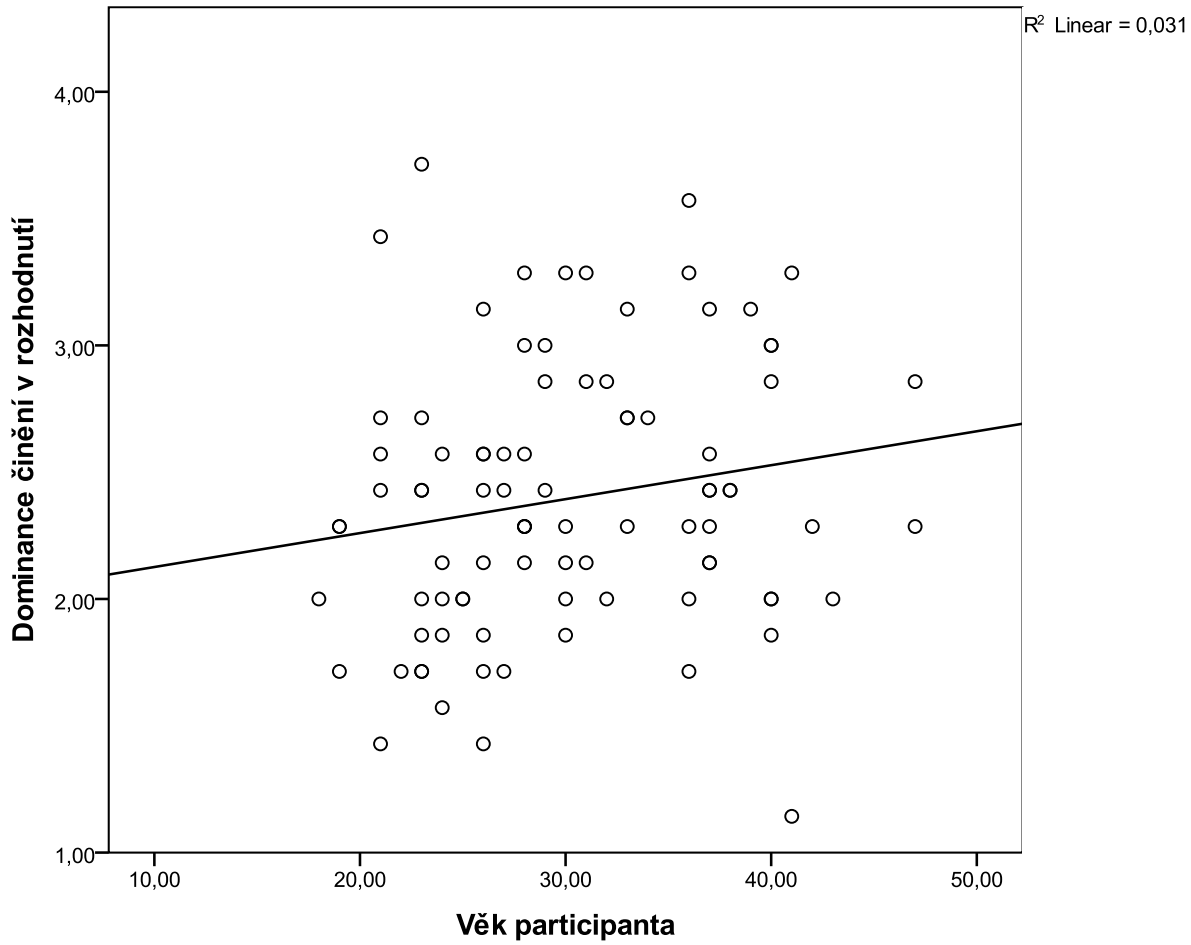

7.3. Shrnutí výsledků parciální korelační analýzy:

Pomocí parciální korelační analýzy dotazníkových dat (kontrolní proměnnou byla vždy respondenty udávaná délka partnerského vztahu), byly zjištěny následující signifikantní korelace a trendy:

1) Byla nalezena signifikantní negativní korelace mezi dětskou genderovou nonkonformitou a škálou Dominance v činění rozhodnutí dotazníku SRPS.
2) Mezi celkovým skórem dotazníku SRPS a dětskou generovou nonkonformitou byl nalezen negativní trend.
3) Byl objeven negativní trend mezi preferovanou sexuální rolí a škálou Dominance v činění rozhodnutí dotazníku SRPS.
4) Byla nalezena signifikantní pozitivní korelace mezi participantovým věkem a škálou Dominance v činění rozhodnutí dotazníku SRPS.

8. Diskuze

Cílem této práce bylo zjistit, zda u homosexuálních mužů existuje vztah mezi partnerskou dominancí, dětskou genderovou nonkonformitou a sexuálními rolemi.

Na základě statistické analýzy dat byla potvrzena hypotéza, předpokládající negativní korelační vztah mezi partnerskou dominancí a dětskou genderovou nonkonformitou. Výsledky tedy ukázaly, že vyšší dětská genderová atypičnost (v tomto případě femininita u mužů) souvisí s nižší mírou partnerské dominance.

Dále se potvrdil předpoklad negativní korelace mezi partnerskou dominancí a sexuálními rolemi, ale pouze na úrovni preferencí. V případě reálného chování nebyla nalezena žádná signifikantní korelace. Jinými slovy, čím více jedinec preferoval v sexu pasivní roli, tím méně dominantě se v partnerství projevoval.

Třetí hypotéza, která předpokládala pozitivní korelaci mezi sexuálními rolemi a dětskou genderovou nonkonformitou (tedy bude-li jedinec více genderově atypický, bude zastávat pasivní pozici při sexuálních aktivitách) nebyla potvrzena.

8.1 Vztah partnerské dominance a preferované a aktuální sexuální role

Nejprve mě zajímal vztah partnerské dominance a sexuálních rolí, tedy zda má míra partnerské dominance vliv na to, jestli jedinec v sexu zastává aktivní či pasivní pozici, a kterou z těchto rolí by preferoval v ideálním případě. Partnerská dominance byla v této studii měřena ve 3 dimenzích (Kontrola ve vztahu, Dominance v činění rozhodnutí a Celkový skór partnerské dominance). V případě reálně zastávané sexuální role nebyla nalezena signifikantní korelace s žádnou dimenzí partnerské dominance, přestože předchozí studie, zabývající se vztahem sexuálních rolí a dominance, vztah mezi těmito proměnnými nalezly (Carballo-Dieguéz, 2004). Nebyla také nalezena žádná signifikantní korelace s preferovanou sexuální rolí, byl však objeven slabý trend v případě Dominance v činění rozhodnutí. Jedná se o korelaci negativní, tedy čím byl jedinec dominantnější v činění rozhodnutí ve vztahu, tím aktivnější roli preferoval v sexuálních aktivitách. Moskowitz a Hart (2011) se ve své studii mimo jiné zaměřil na shodu preferované a skutečné sexuální role. Ukázalo se, že se shodovala u 78,5% pasivních jedinců, u 82% aktivních, ale pouze u 51% jedinců zastávajících univerzální pozici. To, že jsme objevili pouze trend u preferovaných sexuálních rolí a ne u rolí aktuálních, může být dáno tím, že velká část participantů zastávala právě univerzální roli v sexu. Naše hypotéza *(Sexuální role budou negativně korelovat s mírou partnerské*

dominance. (Jedinci, kteří budou zastávat v daném partnerství pasivní sexuální roli, budou vykazovat nižší míru partnerské dominance, než jedinci, kteří budou v sexu zastávat aktivní roli a naopak) se tak potvrdila pouze z části. Spojitost byla nalezena pouze v případě preferovaných sexuálních rolí a Dominance na úrovni rozhodování.

8.2 Vztah partnerské dominance a dětské genderové nonkonformity

Spojitost mezi CGN a partnerskou dominancí byla nalezena u škály Činění rozhodnutí ve vztahu a u celkového skóru (Celková partnerská dominance) dotazníku SRPS. Na úrovni Dominance v činění rozhodnutí byla nalezena signifikantní negativní korelace s dětskou genderovou nonkonformitou, což podporuje naši hypotézu, že míra *partnerské dominance bude negativně korelovat s genderovou nonkonformitou (Jedinci, kteří budou v partnerství vykazovat nižší míru partnerské dominance, budou vykazovat vyšší generovou atypičnost (feminitu), než jedinci, kteří budou vykazovat vyšší míru partnerské dominance a naopak).* V případě celkové partnerské dominance byl nalezen pouze negativní trend, což ovšem podporuje předchozí zjištění. Tento vztah CGN a partnerské dominance naznačuje, že genderové role hrají v případě homosexuálních jedinců podobně důležitou úlohu, jako u heterosexuálních jedinců biologické pohlaví, kde muži obecně disponují větší mocí, než ženy (Pulerwitz a kol., 2000, Wang 2006).

Tyto výsledky se shodují i s tím, k čemu došel Sarantakos (1998) ve svém výzkumu genderové identity u homosexuálů. V této studii bylo zjištěno, že se jedinci zpravidla řadí do jedné z těchto skupin: a) muže v mužském těle b) ženu v ženském těle c) muže v ženském těle d) ženu v mužském těle, a došel k závěru, že v případě, že není vztah partnery považován za rovnocenný, má v něm převahu ten, co se cítí spíše maskulinně nad tím, co se cítí více femininně.

8.3 Vztah dětské genderové nonkonformity a sexuálních rolí

Přestože předchozí studie poukazovaly na určitou spojitost mezi genderovou identitou jedince (femininitou / maskulinitou) a jeho preferovanou / aktuální sexuální rolí (Weinrich, 1992; Moskowitz a Hart 2011), obdobné výsledky jsem ve své studii nenalezla. Hypotéza: *Sexuální role bude pozitivně korelovat s genderovou nonkonformitou. (Jedinci, kteří budou zastávat v partnerství pasivní sexuální roli, budou vykazovat vyšší generovou atypičnost (feminitu), než jedinci, kteří budou v sexu zastávat aktivní roli a naopak)* tak byla

nepodpořena. Tento fakt mohl být způsoben menší velikostí vzorku a určitou homogenitou dat. Je také možné, že se jedná o určité specifikum naší kultury, případně by výsledky mohly být ovlivněné tím, že se této studie zúčastnili pouze participanti, kteří mají aktuálně dlouhodobý partnerský vztah. U výše uvedených studií totiž nebylo sledováno, zda mají participanti v době jejich účasti na studii partnera, nebo jestli jsou aktuálně nezadaní, což může hrát, jak sami autoři studie uznávají, při ustavování sexuálních rolí důležitou roli (Moskovitz a Hart, 2011). Další možností, proč nebyla nalezena signifikantní korelace mezi genderovou a sexuální rolí jedince může být existence tzv. nevyhraněných párů, ve kterých partneři nemají přesně danou genderovou roli a tyto role se pak v průběhu partnerství různě mění (Peplau, 1983). Tento typ párů má i velkou empirickou podporu (Kurdek, 2004; Bártová, 2012). Genderová role jedince tak nemusí korespondovat s jeho aktuální či preferovanou rolí v sexu.

8.4 Vztah mezi partnerskou dominancí, věkem a vzděláním

Výsledky ukázaly, že věk jedince pozitivně koreluje s mírou vykazované dominance. Jak ukázaly studie prováděné v minulosti, dominanci jedince ovlivňuje míra jeho moci a její zdroje. Mezi tyto zdroje moci patří například vzdělání, výše příjmů či věk (Sarantakos, 1998). Přestože má práce nebyla zaměřena na zdroje moci a na jejich uplatňování, v rámci analýzy socio-demografických údajů (které mezi zdroje moci můžeme bezesporu zařadit) a partnerské dominance, byla nalezena signifikantní pozitivní korelace mezi udávaným věkem jedince a škálou Dominance v činění rozhodnutí u dotazníku SRPS. K podobným výsledkům došli i výzkumníci Harry a DeVall (1978) ve svém výzkumu, jaké zdroje moci hrají roli při vytváření mocenské hierarchie. Autoři zjistili, že mocenská výhoda je na straně staršího z partnerů. Tento výsledek byl podpořen i studií Sarantakose (1998), který zjistil, že moc u homosexuálních jedinců je (stejně jako u heterosexuálních) propojena s věkem, příjmy, zaměstnáním, atraktivitou a popularitou. Participanti, kteří byli starší, měli vyšší příjmy, práci, byli atraktivnější a populárnější, byli také považováni za mocnější.

8.5 Limity práce a návrhy pro další zkoumání

Předkládaná studie má několik omezení, která by měla být brána v potaz.

1) Jsem si vědoma toho, že metoda sněhové koule, kdy účastníci sami šíří informaci o výzkumu dále, mezi své kamarády a známé, není ideální, ale pro práci se sexuálními

minoritami se jedná o nejčastější postup. Pro příští výzkumy by bylo také přínosné rozšířit počet zkoumaných osob a zvětšit tak reprezentativnost vzorku a jeho statistickou sílu.

2) Dalším limitem je fakt, že všechna data byla hodnocena samotným účastníkem a nebyla zahrnuta žádná objektivní měření třetí stranou, protože jak bylo ukázáno v teoretické části práce, existuje rozdíl mezi vnímanou dominancí a dominancí připsanou (Schmid Mast & Hall, 2004). Bylo by tedy zajímavé tyto dva typy porovnat a zjistit, na kolik se liší. Přínosné by jistě také bylo srovnání výpovědí obou partnerů.
3) Do této studie nebyla zahrnuta data bisexuálních jedinců. Jedná se o skupinu jedinců, na jejichž orientaci je výzkumníky nahlíženo různě. Bylo by proto zajímavé, kdyby byla tato kategorie v příštích výzkumech zohledněna. Podobně by mohl být výzkumný vzorek rozšířen i o homosexuální ženy.
4) Vzorek byl sestaven ze dvou různých výzkumů, přičemž druhá studie („Souvislost obličejových a psychologických charakteristik homosexuálních partnerů s jejich partnerskou spokojeností“) nebyla vytvořena přímo za primárním účelem tohoto výzkumu. Nicméně vzhledem k tomu, že podmínky pro účast v obou studiích byly téměř totožné, a větší část participantů pocházela ze studie č. 1, nepředpokládám, že by tento fakt výrazným způsobem ovlivnil konečnou podobu vzorku a tudíž i samotné výsledky studie.
5) Přestože byly objeveny signifikantní výsledky a trendy, které podporují stanovené hypotézy, je z tabulek patrné, že korelační koeficienty těchto výsledků byly poměrně nízké. Kvůli tomu, aby se vztah mezi jednotlivými proměnnými opravdu potvrdil, by bylo určitě přínosné (mimo jiné) nasbírat větší a méně homogenní vzorek.
6) S velkou pravděpodobností se výzkumu zúčastnili především jedinci, kteří byli v partnerství spokojeni, vzhledem k tomu, že byla požadována účast obou partnerů. Stejně tak můžeme předpokládat, že se studie zúčastnili pouze participanti, kteří již prošli procesem coming outu. V tomto směru tak můžeme mluvit o určité homogennosti vzorku.
7) V budoucích výzkumech by mohlo být přínosné rozdělit participanty do několika skupin podle délky trvání jejich vztahu. Partnerská dominance nemusí být po celou dobu vztahu stejná a v jeho průběhu může docházet k jejímu vývoji a přeměnám, jako je tomu u jiných aspektů partnerských vztahů (Kratochvíl, 2006). Vztahy homosexuálních jedinců však zpravidla mívají kratší dobu trvání, než je tomu u párů

heterosexuálních a proto je otázkou, podle jaké doby tyto skupiny rozdělit. Tato možnost je proto na zvážení pro další výzkumníky.

8) Přestože moc a dominance jsou dva úzce propojené pojmy (ostatně jak bylo ukázáno v teoretické části mé práce), můj výzkum se zaměřil pouze na partnerskou dominanci. V budoucnu by jistě bylo zajímavé věnovat se tomuto propojení partnerské dominance a moci u homosexuálních párů detailněji.
9) Bylo by bezesporu zajímavé sledovat, zda existuje propojení jednotlivých sfér dominance, např. osobnostní, partnerské a skupinové dominance a jejich ovlivnění právě zdroji moci daného jedince.

Závěr

Cílem této studie bylo zjistit, zda existuje spojitost mezi partnerskou dominancí, dětskou genderovou nonkonformitou (CGN) a sexuálními rolemi u homosexuálních mužů. Zohledněny byly i některé sociodemografické údaje, konkrétně vzdělání respondentů a jejich věk. Přínosem práce bylo, že se zabývala dominancí na partnerské úrovni, nikoliv čistě mocí, jako tomu bylo u podobných výzkumů, prováděných v minulosti na homosexuálních jedincích.

V teoretické části byly utříděny pojmy dominance, genderová nonkonformita a sexuální role. V jejím rámci byl také vymezen pojem dominance oproti ostatním konstruktům, se kterým býval v minulosti často zaměňován.

Empirická část pak splnila hlavní cíl této práce, která si kladla za cíl odhalit, zda u homosexuálních mužů existuje spojitost mezi dominancí na partnerské úrovni a dětskou generovou nonkonformitou a zda tato partnerská dominance a dětská genderová nonkonformita souvisí se sexuálními rolemi, tedy s tím, zda jedinec v sexu s partnerem zastává spíše aktivní či pasivní roli.

Výsledky ukazují, že existuje spojitost mezi partnerskou dominancí na úrovni Dominance v činění rozhodnutí a dětskou genderovou nonkoformitou a dále spojitost mezi partnerskou dominancí na úrovni Dominance v činění rozhodnutí a preferovanou sexuální rolí. Předpoklad souvislosti mezi dětskou genderovou nonkonformitou a sexuálními rolemi nebyl potvrzen.

Literatura

Amaro, H. (1995). *Love, sex, and power: Considering women's realities in HIV prevention.* American Psychologist, 50, 437–447

Bárotvá, K. (2012). *Vliv homogamie a komplementarity na spokojenost homosexuálních párů*, Diplomová práce

Bogaert, A. F. (2003). *Interaction of Older Brothers and Sex-Typing in the Prediction of Sexual Orientation in Men.* Archives of sexual behavior, 32, 129-134

Booth, A., Dabbs, J. Jr. (1993*). Testosterone and men's marriages*. Social Forces 72, 463-477

Brzek, A., Pondělíčková-Mašlová, J. (1992). *Třetí pohlaví?.* Scientia Medica.

Carballo-Diéguez, A., Dolezal, C., Nieves, L., Díaz, F., Decena, C., & Balan, I. (2004). *Looking for a tall, dark, macho man … sexual-role behaviour variations in Latino gay and bisexual men*. Culture, Health & Sexuality, 6, 159–171.

Cattell, R.B., Eber, H.W., Tatsuoka, M.M. (1970). *Handbook for the sixteen personality factor questionnaire (16PF)*. Champaign, IL: Institute for Personality and Ability Testing.

Chase I., Tovey C., Spangler-Martin D., (2002). *Individual differences versus social dynamics in the formation of animal dominance hierarchies.* PNAS 99,9, 5744-5749. Manfredonia M.

De Bruyn, M. (1992). *Women and AIDS in developing countries.* Social Science and Medicine, 34, 249–262

Dunbar, N. E., (2004). *Dyadic Power Theory: Constructing a Communication-Based Theory of Relational Power.* The journal of family communication, 4, 235- 248

Dunbar, N. E., Burgoon, J. K., (2005). *Perceptions of power and interactional dominance in interpersonal relationships.* Journal of Social and Personal Relationships, 22, 207–233

Dunbar, N. E., Burgoon, J. K., (2000*). An Interactionist Perspective on Dominance-Submission: Interpersonal Dominance as a Dynamic, Situationally Contingent Social Skill*. Communication Monographs, 67, 96-121

Dunne, M. P., Bailey, J. M., Kirk, K. M., and Martin, N. G., (2000). *The Subtlety of Sex-Atypicality:* Archives of Sexual Behavior, 29, 549-565

Green, R. (1987*). The "sissy boy syndrome" and the development of homosexuality*. New Haven, CT: Yale University Press.

Harry, J., & DeVall, W. B. (1978*). The social organization of gay males.* New York: Praeger.

Herdt, G., 1997, *Same sex, different cultures : gays and lesbians across cultures*: *Boulder, Colo.,* Westview Press

Hawley, P. H., (1999). *The Ontogenesis of Social Dominance: A Strategy-Based Evolutionary Perspective.* Max Planck Institute for Human Development and Education, Germany: Developmental Review, 19, 97–132

Kratochvíl, S. (2006): *Manželská terapie*, Portál

Kurdek, L. A. (2004). *Are Gay and Lesbian Cohabitating Couples Really Different from Heterosexual Married Couples*? Journal of Marriage and Family, 66, 880-900

Lippa, R. A. (1995*). Do sex differences define gender-related individual differences within the sexes? Evidence from three studies.* Personality and Social Psychology Bulletin, 21, 349–366

Mazur, A., & Booth, A. (1997*). Testosterone and Dominance in Men.* Behavioural and Brain Sciences. 21, 353-363

Maccoby, E.E. (2002). *Gender and Group Process: A Developmental Perspective*. Current Directions in Psychological Science, 11, 54 - 59

Mealey, L. (2000*). Sex differences: Developmental and evolutionary strategies*. Academic Press.

Moskowitz, D. a, & Hart, T. a. (2011*). The influence of physical body traits and masculinity on anal sex roles in gay and bisexual men.* Archives of Sexual Behavior, 40, 835–41

Pearcey, S. M., Docherty, K. J., & Dabbs, J. M. (1996*). Testosterone and sex role identification in lesbian couples.* Physiology & Behavior, 60, 1033–5

Peplau, L. A., & Cochran, S. D. (1980). *Sex differences in values concerning love relationships*. Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association,"Montreal, Canada.

Peplau, L. A. (1983). *Research on homoseuxual couples: an overview*.Journal of Homosexuality, 8, 3-8

Peplau, L. A., & Cochran, S. D. (1990). *A relationship perspective on homosexuality*. In D. P. McWhirter, S. A. Sanders, & J. M. Reinisch (Eds.) Homosexuality/ heterosexuality: Concepts of sexual orientation (321-349). New York: Oxford University Press.

Petráčková, V., & Kraus, J. (1995). *Akademický slovník cizích slov*. Academia.

Procházka, I. (2002*). Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. STUD Brno.

Pulerwitz, J, Gortmaker, SL, DeJong, W. (2000). *Measuring Relationship Power in HIV/STD*. Research. Sex Roles, 42, Nos. 7/8

Rieger, G., Linsenmeier, J. a W., Gygax, L., & Bailey, J. M. (2008). *Sexual orientation and childhood gender nonconformity: evidence from home videos*. Developmental Psychology, 44, 46–58

Sanderson, T. (1994) *A to Z of gay sex: An erotic alphabet* (London: Other Way Press).

Sarantakos, S. (1998). *Sex and power in same-sex couples*, 17–37

Schjelderup-Ebbe T. (1975). *Contributions to the social psychology of the domestic chicken*. In Schein MW (ed); "Social Hierarchy and Dominance. Benchmark Papers in Animal Behavior, Volume 3." Stroudsburg, PA: Dowden, Hutchinson and Ross, 35–49

Schmid Mast, M., Hall, J. A., (2004). *When Is Dominance Related to Smiling? Assigned Dominance, Dominance Preference, Trait Dominance, and Gender as Moderators.* Sex Roles, 50, 387-399

Sokol, J. (2007). *Moc, peníze a právo: esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk

Sprecher, S., & Felmlee, D. (1997). *The balance of power in romantic heterosexual couples over time from "his" and "her" perspectives*. *Sex Roles*, *37*, 361-379

Wang, R., Wang, H., & Hsu, H. (2006*). A Relationship Power Scale for Female Adolescents : Preliminary Development and Psychometric Testing*, 24, 81–90

West, C., Zimmerman, H., (1987). *Doing gender*. Gender & Society, 1, 125-51

Zheng, L., Hart, T. a, & Zheng, Y. (2013). *Attraction to male facial masculinity in gay men in China: relationship to intercourse preference positions and sociosexual behavior.* Archives of Sexual Behavior, 42, 1223–32

Zierler, S., & Krieger, N. (1989). *Reframing women's risk: Social inequalities and HIV infection.* Annual Review of Public Health, 18, 401–436.

Seznam příloh

Příloha č. 1a: Náborový leták (studie č. 1)

Příloha č. 1b: Náborový leták (studie č. 2)

VÝZKUM PARTNERSKÝCH VZTAHŮ

Probíhající pod záštitou FHS University Karlovy a je podpořen Grantovou agenturou UK a Grantovou agenturou ČR.

ZÚČASTNĚTE SE VÝZKUMU PARTNERSTVÍ:

PROČ?

- Přispějete k vědeckému poznání
- Dostanete finanční odměnu 500 Kč

JAK?

- Vyplněním online dotazníku - otázky zodpovíte do 20 min
- Pořízením krátké hlasové nahrávky
- Necháte se od nás vyfotografovat (pouze obličej)

KRITÉRIA ÚČASTI:

- Zúčastnit se mnohou pouze homosexuálně orientovaní muži a ženy se svými dlouhodobými partnery/partnerkami.
- Věk partnerů 18-50 let
- Minimální požadovaná délka vztahu jsou 3 měsíce.
- Je nezbytné, aby se výzkumu kromě Vás zúčastnil i Váš partner/ka, tedy oba partneři.

MÁTE ZÁJEM SE ZÚČASTNIT NEBO SE CHCETE DOZVĚDĚT VÍC?

Kontaktujte nás na emailu: Klara.Bartova@fhs.cuni.cz

Za výzkumný tým: Mgr. Klára Bártová a Mgr. Jaroslava Valentová, Ph.D

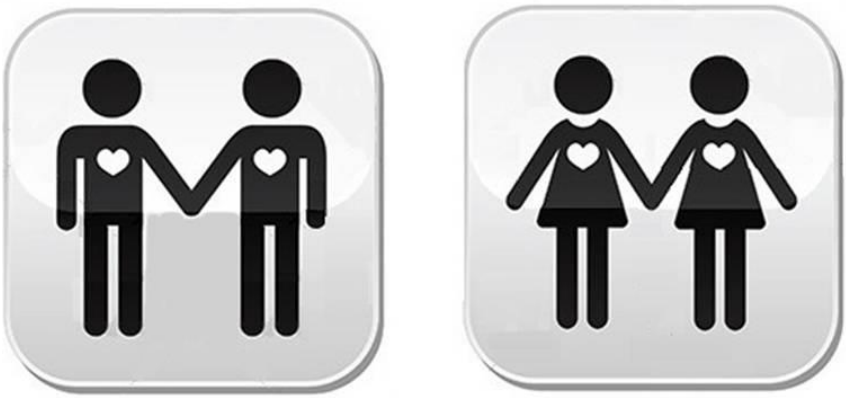

Příloha č. 2a: Náborový e-mail (Studie č. 1)

Dobrý den,

za výzkumný tým Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze bychom Vás tímto chtěli požádat o spolupráci a pomoc s rozsáhlým **psychologickým výzkumem „Vývoj partnerských vztahů“**

Cílem výzkumu je sledovat současný vývoj partnerských vztahů v naší republice a popsat fenomény, které ovlivňují vývoj spokojenosti partnerů v průběhu jejich vztahu.

Výzkum probíhá formou **vyplnění online dotazníku**. Vyplnění dotazníku je zcela anonymní a není možné podle vyplněných údajů dohledat konkrétního hodnotitele. Délka vyplňování dotazníků je individuální, v průměru zabere 40 minut. Za Vaši ochotu a čas, který věnujete této studii, budete **odměněni** finanční částkou ve výši **200 KČ** (za Vaši účast a účast Vašeho partnera/Vaší partnerky)

Kritéria účasti:
1) Věk Vás a Vašeho partnera/Vaší partnerky je mezi 18 – 50 lety
2) Jste homosexuálně orientovaný muž či žena a v současné době máte partnera/partnerku
3) Je nezbytná účast Vás i Vašeho partnera

Pokud máte zájem zúčastnit se, **kontaktujte nás na emailu**:

partnersky-vyzkum@mail.fhs.cuni.cz

Rozšiřte prosím tuto informaci mezi své známé a kamarády!
Za výzkumný tým,

Kateřina Breslerová, Mgr. Klára Bártová, Mgr. Jakub Binter a Mgr. Kateřina Klapilová, PhD.

Příloha č. 2b: Náborový e-mail (Studie č. 2)

Souvislost obličejových a psychologických charakteristik homosexuálních partnerů s jejich partnerskou spokojeností

za výzkumný tým Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze bychom Vás tímto chtěli požádat o spolupráci a pomoc s výzkumem **„Souvislost obličejových a psychologických charakteristik homosexuálních partnerů s jejich partnerskou spokojeností".**

Cílem tohoto výzkumu je sledovat současný vývoj stejnopohlavních partnerských vztahů a popsat fenomény, které ovlivňují vývoj spokojenosti homosexuálních párů. Předpokládáme, že naše výsledky nebudou zajímavé pouze teoreticky, ale bude je možné aplikovat ať už v poradenských praxích zaměřených na partnerskou terapii, anebo pro jedince, kteří partnera hledají či se snaží učinit své stávající partnerství šťastnějším.

Výzkumu se můžete zúčastnit jednorázově, anebo opakovaně, po dobu až tří let (opakovaná účast je samozřejmě více než vítána).

Samotný výzkum je rozdělen do dvou částí:

První část výzkumu probíhá celá online a jedná se o vyplnění osobnostního dotazníku, různých demografických dat, a také partnerského a sexuálního života. Délka vyplňování dotazníku je individuální, v průměru by neměla přesáhnout 20 minut. Jeho vyplnění je anonymní.

Pokud se budete chtít zúčastnit i druhé části výzkumu (a dostat finanční odměnu), budete pozván/a i s partnerem/partnerkou na Přírodovědeckou fakultu UK v centru Prahy (Viničná 7, Praha 2), kde Vás s Vaším svolením vyfotografujeme (pouze obličej), změříme Vaše základní tělesné míry a pořídíme krátkou hlasovou nahrávku. Takto získaná data budou později využita k ohodnocení nezávislými hodnotiteli, kteří Vás neznají, a k analýze pomocí geometrické morfometriky (jedná se o soubor analytických metod pro mnohorozměrnou statistickou analýzu tvarové, zde obličejové, variability) a k analýze základních hlasových charakteristik, jako je průměrná výška a hloubka Vašeho hlasu. Pokud byste se na focení do Prahy nemohli dostavit, je možné tuto část výzkumu absolvovat i „na dálku".

Za účast ve výzkumu bychom Vás chtěli **odměnit finanční částkou 500,-/pár**. Pro vyplacení odměny je nutné zúčastnit se obou částí výzkumu (tedy vyplnění dotazníků a následné procedury u nás na katedře), odměna Vám tedy bude vyplacena osobně po ukončení druhé části studie.

Abyste se mohli výzkumu zúčastnit, musíte splňovat následující podmínky:

1) Zúčastnit se mnohou pouze homosexuálně orientovaní muži a ženy ve věku 18 až 50 let se svými dlouhodobými partnery/partnerkami.

2) Je nezbytné, aby se výzkumu kromě Vás zúčastnil i Váš partner/ka, tedy oba partneři.

3) Minimální požadovaná délka vztahu jsou 3 měsíce.

V případě Vašeho zájmu zúčastnit se výzkumu (nebo v případě jakýchkoliv dotazů) nás prosím kontaktujte na mailu:

klara.bartova@fhs.cuni.cz

a následně Vám budou zaslány bližší instrukce a **individuální kód, pod kterým budete v průběhu celého výzkumu vystupovat.**

Také budeme moc rádi, když tuto informaci o výzkumu pošlete svým známým.

Děkujeme předem za Vaši pomoc a těšíme se na spolupráci,

Mgr. Klára Bártová a Mgr. Jaroslava Valentová, Ph.D.

Příloha č. 3a: Informovaný souhlas (studie č. 1)

Dobrý den,

vítejte na stránkách výzkumu vývoje partnerských vztahů, který se koná pod záštitou Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy s podporou Grantové agentury ČR a Grantové agentury UK. Cílem výzkumu je sledovat současný vývoj partnerských vztahů v naší republice a popsat fenomény, které ovlivňují vývoj spokojenosti partnerů v průběhu jejich vztahu.

Otázky a testy, které budou následovat, se týkají zejména fungování Vašeho partnerství či Vaší partnerské historie a Vašich i partnerových osobnostních charakteristik. Věříme, že Vám tyto otázky umožní zamyslet se nad rozličnými oblastmi Vašeho partnerského vztahu či nad jeho vývojem, což může být místy i zábavné - málokdy si člověk najde čas se nad svým partnerstvím komplexně zamyslet. Velmi důležité je, abyste vše vyplňovali v klidu a v soukromí a nediskutovali své odpovědi s partnerem (po odeslání však můžete vše s partnerem/partnerkou probrat). Vyplňování aplikace je zcela intuitivní, řiďte se instrukcemi přítomnými na každé stránce. Délka vyplňování by neměla přesáhnout 40 min (můžete vyplnit pouze část a zbytek doplnit později. K rozpracovanému dotazníku se tedy můžete vrátit, a to po dobu dvou dnů od Vašeho prvního přihlášení), průběh vyplňování můžete sledovat na počítadle dole na každé stránce. Po vyplnění nás prosím opět kontaktujete na email kvůli vyplacení Vaší odměny.

Za výzkumný tým se zavazujeme, že:
veškeré údaje, jež uvedete, budou anonymizovány a vedeny pod náhodně přidělenými číselnými kódy, nebudou spojeny s žádnými údaji umožňujícími Vaši identifikaci. Vaše jméno se nebude nikdy vyskytovat v referátech o této studii. Tato data budou použita pouze k vědeckým účelům. V případě Vašeho zájmu budou na Vaši emailovou adresu zasílány publikace, které budou založeny na výsledcích tohoto výzkumu. Za vyplnění dotazníku máte nárok na finanční odměnu ve výši 200,-/pár (vyplacení finanční odměny je podmíněno účastí obou partnerů).

Přejeme příjemné vyplňování, v případě jakéhokoliv problému nás kontaktujete na emailu:

partnersky-vyzkum@mail.fhs.cuni.cz

Za výzkumný tým,

Kateřina Breslerová, Mgr. Jakub Binter, Mgr. Kateřina Klapilová, PhD. a Mgr. Klára Bártová

- o Ano, souhlasím (1)

- o Ne, nesouhlasím (2)

Příloha č. 3b: Informovaný souhlas (studie č. 2)

Dobrý den,

velice děkujeme za Váš zájem podílet se na mezikulturním výzkumu „Souvislost obličejových a psychologických charakteristik homosexualních partnerů s jejich partnerskou spokojeností“, který se koná pod záštitou Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, s podporou Grantové agentury UK a Grantovou agenturou ČR.

Cílem výzkumu je sledovat současný vývoj partnerských vztahů v naší republice a popsat fenomény, které ovlivňují vývoj spokojenosti homosexuálních párů. Výzkum je plánován na období jednoho až tří let, přičemž účastnit se můžete opakovaně (opakovaná účast je více než vítána). Výzkum je součástí disertační práce na katedře antropologie FHS UK. Získaná data budou použita pouze k vědeckým účelům.

Samotný výzkum je rozdělen do dvou částí:

První část výzkumu probíhá celá online a jedná se o vyplnění osobnostního dotazníku, různých demografických dat, a také partnerského a sexuálního života. Jeho vyplnění je anonymní a účast ve výzkumu můžete kdykoliv přerušit a Vámi vyplněné údaje nebudou ke zpracování výzkumu využity. Odpovídejte prosím pravdivě, žádná odpověď není "správná" nebo "špatná". Délka vyplňování dotazníků je individuální, většinou zabere 20 minut. Dotazník nemusíte vyplnit "naráz". Můžete vyplnit pouze jeho část a zbytek doplnit později. K rozpracovanému dotazníku se tedy můžete vrátit a to po dobu dvou dnů od Vašeho prvního přihlášení.

Pokud se budete chtít zúčastnit i druhé části výzkumu (a dostat finanční odměnu), budete pozván/a i s partnerem/partnerkou na Přírodovědeckou fakultu UK v centru Prahy (Viničná 7, Praha 2), kde Vás s Vaším svolením vyfotografujeme (pouze obličej), změříme Vaše základní tělesné míry a pořídíme krátkou hlasovou nahrávku.

Takto získaná data budou později využita k ohodnocení nezávislými hodnotiteli, kteří Vás neznají, a k analýze pomocí geometrické morfometriky (jedná se o soubor analytických metod pro mnohorozměrnou statistickou analýzu tvarové, zde obličejové, variability) a k analýze základních hlasových charakteristik, jako je průměrná výška a hloubka Vašeho hlasu.

Za účast ve výzkumu bychom Vás chtěli odměnit finanční částkou 500,-/pár. Pro vyplacení odměny je nutné zúčastnit se obou částí výzkumu (tedy vyplnění dotazníků a následné procedury u nás na katedře), odměna Vám tedy bude vyplacena osobně po ukončení druhé části studie. Samozřejmě pokud přijdete na druhou část studie společně s partnerem/partnerkou, rádi Vám zhotovíme hezkou společnou fotku.

Abyste se mohli výzkumu zúčastnit, musíte splňovat následující podmínky:
1) Zúčastnit se mnohou pouze homosexuálně orientovaní muži a ženy ve věku 18 až 50 let se svými dlouhodobými partnery/partnerkami.
2) Je nezbytné, aby se výzkumu kromě Vás zúčastnil i Váš partner/ka, tedy oba partneři. 3) Minimální požadovaná délka vztahu jsou 3 měsíce.

V případě jakéhokoliv problému nás kontaktujete na emailu: klara.bartova@fhs.cuni.cz Děkujeme za účast na výzkumu a přejeme hezké vyplňování Mgr. Klára Bártová a garant výzkumu Mgr. Jaroslava Valentová, Ph.D.

Nyní bychom Vás rádi požádali o potvrzení informovaného souhlasu, který je nutný k další výzkumné činnosti: Prohlašuji, že jsem byl/a seznámen/a s podmínkami účasti na výzkumu „Souvislost obličejových a psychologických charakteristik homosexualních partnerů s jejich partnerskou spokojeností“ a že se jej chci dobrovolně zúčastnit. Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a budou použity pouze pro vědecké účely.

- o Souhlasím (1)
- o Nesouhlasím (2)

Příloha č. 4: Formulář o převzetí odměny

Univerzita Karlova v Praze - Fakulta humanitních studií
Vyúčtování odměn vyplácených fyzickým osobám spolupracujícím při realizaci výzkumu
smlouva dle § 51 OZ a § 10 odst. 3, pís.a) zák.586/92

Druh činnosti:
(Výzkumný úkol,grant)

Jméno a příjmení	Datum narození	Bydliště	Číslo OP	Čas plnění	Částka	Vyplaceno dne-podpis
Celkem Kč						

§ 10 odst.3, pís.a) zák. 586/92 Sb.,Příjmy osvobozené od daně z příjmu za předpokladu, že nepřesáhnou 20.000,-Kč za rok.

Datum: Razítko: Jméno a podpis odpovědné osoby:

Příloha č. 5: Soubor dotazníků

Socio-demografický dotazník

Uveďte prosím své pohlaví:

- Muž (1)
- Žena (2)

Považujete se za osobu (označte prosím jednu z možností):

- Výhradně heterosexuální (1)
- Převážně heterosexuální (2)
- Spíše heterosexuální (3)
- Bisexuální (4)
- Spíše homosexuální (5)
- Převážně homosexuální (6)
- Výhradně homosexuální (7)

Kolik je vám let?

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- neukončené základní vzdělání nebo základní vzdělání (1)
- střední odborné (bez maturity) (2)
- úplné střední (s maturitou) (3)
- nástavbové studium (včetně pomaturitního studia) (4)
- vyšší odborné vzdělání (Dis.) (5)
- neukončené vysokoškolské vzdělání (6)
- bakalářské (Bc., BcA.) (7)
- magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.) (8)
- doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.) (9)

Kolik let je Vašemu partnerovi?

Jak dlouho jste nyní se svým partnerem? Zadejte prosím počet let a měsíců (údaje prosím zaokrouhlete na celá čísla).

- let (1)
- měsíců (2)

Označil byste vztah se svým partnerem jako dlouhodobý? Pozn. Dlouhodobým vztahem je myšlen takový vztah, který považujete za perspektivní a v němž plánuje s partnerem společnou budoucnost.

- Ano (1)
- Ne (2)

Dotazník sexuálních rolí

Uveďte prosím, zda v sexu upřednostňujete pasivní ("bottom") či v aktivní ("top") roli. Aktivní rolí se myslí aktivní pronikání penisem, prsty atd. do partnera, naopak pasivní rolí se má na mysli to, že Váš partner proniká do Vás. Odpověď na škále "4" znamená, že nepreferujete vyhraněnou roli v sexu nebo preferujete role pravidelně střídat.

(Zcela aktivní) 1 2 3 4 5 6 7 (zcela pasivní)

Uveďte prosím, zda jste v sexu s partnerem většinou v pasivní ("bottom") či v aktivní ("top") roli. Aktivní rolí se myslí aktivní pronikání penisem, prsty atd. do partnera, naopak pasivní rolí se má na mysli to, že Váš partner proniká do Vás. Odpověď na škále "4" znamená, že nemáte vyhraněnou roli v sexu nebo role pravidelně střídáte.

(Zcela aktivní) 1 2 3 4 5 6 7 (zcela pasivní)

Škála moci v partnerských vztazích (SRPS)

Uveďte, nakolik souhlasíte s následujícími výroky:

	Zcela souhlasím (1)	(2)	(3)	(4)	Zcela nesouhlasím (5)
Nejčastěji s partnerem děláme to, co chce dělat on. (1)	○	○	○	○	○
Můj partner mi nedovolí oblékat si určité věci. (2)	○	○	○	○	○
Když jsme s partnerem spolu, moc nemluvím. (3)	○	○	○	○	○
V důležitých rozhodnutích, která se nás týkají, má hlavní slovo můj partner. (4)	○	○	○	○	○
Můj partner mi říká, s kým mohu trávit svůj čas. (5)	○	○	○	○	○
V našem vztahu se cítím jako v pasti. (6)	○	○	○	○	○
Můj partner si dělá co, chce, i když si nepřeji, aby to dělal. (7)	○	○	○	○	○
Jsem více oddaný našemu vztahu než je mu oddaný můj partner. (8)	○	○	○	○	○
Když se s partnerem rozcházíme v názoru, partner si většinou prosadí svou. (9)	○	○	○	○	○
Můj partner je více nezávislý na našem partnerství než já. (10)	○	○	○	○	○
Můj partner chce vždy vědět, kde se nacházím. (11)	○	○	○	○	○
Je možné, že můj partner má sex s někým jiným. (12)	○	○	○	○	○

Vyplňte prosím následující tabulku:

	Vždy já (1)	Většinou já (2)	Oba (3)	Většinou partner (4)	Vždy partner (5)
Kdo obvykle rozhoduje o tom, se kterými přáteli si vyrazíte ven (do divadla, na výlet apod.)? (1)	○	○	○	○	○
Kdo obvykle rozhoduje o tom, jestli budete mít spolu sex? (2)	○	○	○	○	○
Kdo obvykle rozhoduje o tom, co budete společně dělat? (3)	○	○	○	○	○
Kdo obvykle rozhoduje o tom, kdy si promluvíte o závažných věcech (diskuse o problému apod.)? (4)	○	○	○	○	○
Obecně, kdo má podle Vás ve Vašem vztahu větší moc? (5)	○	○	○	○	○
Kdo obvykle rozhoduje o tom, jaké sexuální aktivity budete praktikovat? (6)	○	○	○	○	○
Kdo obvykle rozhoduje o tom, jak často se budete vídat? (Pokud spolu bydlíte, na otázku neodpovídejte) (7)	○	○	○	○	○

Dotazník dětské genderové nonkonformity (CGN)

U každého výroku zaškrtněte prosím jednu možnost, která Vás nejlépe vystihuje. Tato část dotazníku se bude týkat Vašeho dětství.

Když jsem byl dítě, moji vrstevníci mě nazývali zženštělými výrazy.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

Když jsem byl dítě, někdy jsem si přál, abych se narodil spíše jako dívka než chlapec.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

V dětství jsem si raději hrál s dívkami než s chlapci.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

Jako dítěti mi připadalo, že mám mnohem víc společného s dívkami než s chlapci.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

V dětství jsem někdy nosil typicky ženské oblečení (např. šaty), make-up nebo šperky.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

Jako dítě jsem nerad hrával soutěživé sporty jako je fotbal, hokej, baseball nebo basketbal.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

V dětství jsem byl zženštilý chlapec.

- Zcela souhlasím (1)
- Velmi souhlasím (2)
- Spíše souhlasím (3)
- Ani souhlasím ani nesouhlasím (4)
- Spíše nesouhlasím (5)
- Velmi nesouhlasím (6)
- Zcela nesouhlasím (7)

Závěr dotazníku

Velmi Vám děkujeme za Vaši ochotu a trpělivost při účasti na našem výzkumu. Pokud máte nějaké otázky, návrhy, či připomínky, nebo se chcete o problematice něco více dozvědět, kontaktujte nás na emailu partnersky-vyzkum@mail.fhs.cuni.cz, nebo nám zanechte vzkaz přímo zde. Těšíme se na další spolupráci, výzkumný tým FHS UK

Chcete být informován o výsledcích výzkumu?

- Ano (1)
- Ne (2)

Máte zájem o opakovanou účast ve výzkumu? (Ochota opakovaně se účastnit je pro nás velmi důležitá. Ukazuje se totiž, že některé složky vztahu jsou v čase proměnlivé a tyto údaje budou pro nás velmi přínosné a zlepší kvalitu výsledků výzkumu.)

- Ano (1)
- Ne (2)

Máte zájem účastnit se i dalších výzkumů Etologie člověka probíhajících na Katedře obecné antropologie?

- Ano (1)
- Ne (2)

Nyní prosím zadejte svou emailovou adresu, abychom Vás mohli kontaktovat (v případě zájmu o další účast).